

Отчет о проверке

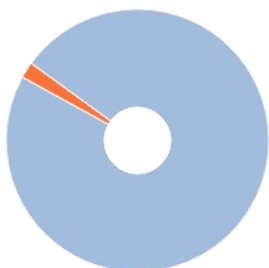
Автор: Естаева Г.С.

Название документа: Естаева Г.С. әдістемелік құрал

Проверяющий: Отставной Илья Игоревич

Организация: Товарищество с ограниченной ответственностью
"Инновационный Евразийский университет"

РЕЗУЛЬТАТЫ ПРОВЕРКИ

Совпадения:
1,77%

Оригинальность:
98,23%

Цитирования:
0%

Самоцитирования:
0%

i «Совпадения», «Цитирования», «Самоцитирования», «Оригинальность» являются отдельными показателями, отображаются в процентах и в сумме дают 100%, что соответствует проверенному тексту документа.

- **Совпадения** — фрагменты проверяемого текста, полностью или частично сходные с найденными источниками, за исключением фрагментов, которые система отнесла к цитированию или самоцитированию. Показатель «Совпадения» – это доля фрагментов проверяемого текста, отнесенных к совпадениям, в общем объеме текста.
- **Самоцитирования** — фрагменты проверяемого текста, совпадающие или почти совпадающие с фрагментом текста источника, автором или соавтором которого является автор проверяемого документа. Показатель «Самоцитирования» – это доля фрагментов текста, отнесенных к самоцитированию, в общем объеме текста.
- **Цитирования** — фрагменты проверяемого текста, которые не являются авторскими, но которые система отнесла к корректно оформленным. К цитированиям относятся также шаблонные фразы; библиография; фрагменты текста, найденные модулем поиска «СПС Гарант: нормативно-правовая документация». Показатель «Цитирования» – это доля фрагментов проверяемого текста, отнесенных к цитированию, в общем объеме текста.
- **Текстовое пересечение** — фрагмент текста проверяемого документа, совпадающий или почти совпадающий с фрагментом текста источника.
- **Источник** — документ, проиндексированный в системе и содержащийся в модуле поиска, по которому проводится проверка.
- **Оригинальный текст** — фрагменты проверяемого текста, не обнаруженные ни в одном источнике и не отмеченные ни одним из модулей поиска. Показатель «Оригинальность» – это доля фрагментов проверяемого текста, отнесенных к оригинальному тексту, в общем объеме текста.

Обращаем Ваше внимание, что система находит текстовые совпадения проверяемого документа с проиндексированными в системе источниками. При этом система является вспомогательным инструментом, определение корректности и правомерности совпадений или цитирований, а также авторства текстовых фрагментов проверяемого документа остается в компетенции проверяющего.

ИНФОРМАЦИЯ О ДОКУМЕНТЕ

Номер документа: 98

Тип документа: Не указано

Дата проверки: 11.03.2025 09:16:58

Дата корректировки: Нет

Количество страниц: 96

Символов в тексте: 108149

Слов в тексте: 13832

Число предложений: 1423

Комментарий: не указано

ПАРАМЕТРЫ ПРОВЕРКИ

Выполнена проверка с учетом редактирования: Да

Исключение элементов документа из проверки: Нет

Выполнено распознавание текста (OCR): Нет

Выполнена проверка с учетом структуры: Нет

Модули поиска: Переводные заимствования, Диссертации НББ, Перефразирования по Интернету, Медицина, IEEE, Коллекция НБУ, Издательство Springer Nature, Публикации РГБ, ИПС Адилет, Публикации eLIBRARY, Перефразирования по СПС ГАРАНТ: аналитика, Переводные заимствования по Интернету (EnRu), Переводные заимствования (KkEn), Кольцо вузов, Переводные заимствования по коллекции Гарант: аналитика, Цитирование, Переводные заимствования (RuEn), Переводные заимствования по коллекции Интернет в английском сегменте, СМИ России и СНГ, СПС ГАРАНТ: нормативно-правовая документация, Перефразированные заимствования по коллекции Интернет в английском сегменте, Перефразирования по Интернету (EN), Публикации РГБ (переводы и перефразирования), Переводные заимствования по коллекции Интернет в русском сегменте, Переводные заимствования IEEE, Перефразированные заимствования по коллекции Интернет в русском сегменте, Перефразирования по коллекции IEEE, Переводные заимствования по Интернету (KkRu), Шаблонные фразы, Сводная коллекция ЭБС, Патенты СССР, РФ, СНГ, СПС ГАРАНТ: аналитика, Кольцо вузов (переводы и перефразирования), Публикации eLIBRARY (переводы и перефразирования), Интернет Плюс, Собственная коллекция компании, Собственная коллекция (переводы и перефразирования)

ИСТОЧНИКИ

№	Доля в тексте	Доля в отчете	Источник	Актуален на	Модуль поиска	Комментарий
[01]	0,87%	0,87%	Information literacy as a key comp... https://ieeexplore.ieee.org	19 Июн 2023	Переводные заимствования IEEE	
[02]	0,41%	0,41%	ВКР (22.03)	26 Мар 2024	Кольцо вузов (переводы и перефразирования)	
[03]	0,39%	0%	(PDF) Analysis of conceptual appr... https://researchgate.net	26 Фев 2025	Переводные заимствования по коллекции Интернет в английском сегменте	Источник исключен. Причина: Маленький процент пересечения.
[04]	0,24%	0,24%	Организация работы по обучен...	17 Июн 2022	Кольцо вузов (переводы и перефразирования)	
[05]	0,24%	0,24%	Формирование информационно...	06 Дек 2023	Кольцо вузов (переводы и перефразирования)	
[06]	0,2%	0%	Роль гуманитарного образовани...	06 Фев 2025	Переводные заимствования по коллекции Гарант: аналитика	Источник исключен. Причина: Маленький процент пересечения.
[07]	0,15%	0%	АНАЛИЗ ПОДХОДОВ РЕАЛИЗАЦИ...	28 Сен 2024	Публикации eLIBRARY (переводы и перефразирования)	Источник исключен. Причина: Маленький процент пересечения.
[08]	0,15%	0%	%D1%81%D0%B1%D0%BE%D1%8... http://gouspt.ru	03 Фев 2025	Переводные заимствования по коллекции Интернет в русском сегменте	Источник исключен. Причина: Маленький процент пересечения.
[09]	0,14%	0%	Обучение студентов - будущих ю...	11 Мар 2025	Переводные заимствования по коллекции Гарант: аналитика	Источник исключен. Причина: Маленький процент пересечения.
[10]	0,14%	0%	Акопян О.А., Боженко С.Я., Килин...	11 Мар 2025	Переводные заимствования по коллекции Гарант: аналитика	Источник исключен. Причина: Маленький процент пересечения.

*«Функционалдық сауаттылық – бастауыш сынып
оқушыларының негізгі құзыреттіліктерін дамыту негізі»
әдістемелік құрал*

Павлодар, 2024 жыл

Түсініктеме хат

«Функционалдық сауаттылық – бастауыш сынып оқушыларының негізгі құзыреттіліктерін дамыту негізі» әдістемелік құралы Қазақстан Республикасының білім беру жүйесінде функционалдық сауаттылықты дамытуға бағытталған маңызды құжат болып табылады. Бұл әдістемелік құрал білім беру процесінің әр түрлі аспектілерін ескере отырып, бастауыш сынып оқушыларының білім алу сапасын жақсартуға және олардың өмірде қажетті дағдыларын қалыптастыруға көмектеседі.

Жұмыс дәптерінің мақсаты: бастауыш сынып оқушыларына функционалдық сауаттылықтың негізгі элементтерін үйрету, оларды ақпаратты тиімді пайдалану, өз ойын анық және жүйелі жеткізу, проблемаларды шешу дағдыларын дамыту арқылы жаңа білім беру бағдарламаларының талаптарына сай қалыптастыру.

Міндеттері:

2

- ✓ Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту, ақпаратты тиімді пайдалану және анализ жасау дағдыларын қалыптастыру;
- ✓ Күнделікті өмірде кездесетін мәселелерді шешу қабілеттерін дамыту;
- ✓ Оқушыларды өз бетінше жұмыс істеуге, зерттеу жүргізуге, сұрақтар қоюға және қорытынды жасауға үйрету;
- ✓ Әр түрлі пәндер бойынша алған білімдерін өмірде қолдана білу дағдыларын қалыптастыру.

Құрылымы:

Әдістемелік құрал түрлі тапсырмалар мен жаттығулардан тұрады, олар оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамытуға бағытталған. Әрбір бөлімде теориялық материалдар, практикалық тапсырмалар, мысалдар мен ұсыныстар беріледі, олар оқушылардың негізгі дағдыларын меңгеруіне көмектеседі.

Тапсырма түрлері:

- ✓ Суреттерді сәйкестендіру;
- ✓ Қысқа мәтіндерді оқу және сұрақтарға жауап беру;
- ✓ Кестелерді толтыру;
- ✓ Берілген жағдаятты талдау және дұрыс шешімді таңдау;
- ✓ «Дұрыс-бұрыс» тапсырмалары;
- ✓ Есептер шығару.

Қолдану бойынша ұсыныстар:

- Мұғалімдер үшін негізгі оқу құралы ретінде;
- Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту үшін сыныпта және үйде тапсырмаларды орындауда пайдалану;
- Оқушылардың қызығушылықтарын ескере отырып, тапсырмаларды дифференциациялау;
- Ата-аналарға оқушылардың оқу процесін қолдау және қосымша тапсырмалар ұсыну.

Әдістемелік құрал оқушыларды өз бетінше ойлауға, ақпаратпен жұмыс істеуге және өмірдегі нақты жағдайларда алынған білімдерін қолдануға үйрету үшін тиімді көмекші құрал болып табылады. Бұл құралды пайдаланған кезде мұғалімдер, оқушылар және ата-аналар арасындағы тығыз ынтымақтастық

арқылы оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттыруға және олардың өмірге бейімделуін жеңілдетуге мүмкіндік береді.

«Функционалдық сауаттылық – бастауыш сынып оқушыларының негізгі құзыреттіліктерін дамыту негізі» әдістемелік құралы қазіргі білім беру жүйесінде ерекше маңызға ие. Ол бастауыш сынып оқушыларының күнделікті өмірде және оқуда қажетті дағдыларды меңгеруіне, ақпаратты тиімді пайдалану мен өз ойларын жүйелі түрде білдіруге мүмкіндік береді. Бұл құрал оқушылардың функционалдық сауаттылықтарын дамыту арқылы олардың ойлау қабілеттерін жетілдіреді, оларды тәуелсіз шешім қабылдауға, проблемаларды шешуге және қоршаған әлеммен үйлесімді байланыс орнатуға үйретеді.

Әдістемелік құралда ұсынылған тапсырмалар мен жаттығулар оқушылардың шығармашылық және логикалық ойлауын дамытады, өзара қарым-қатынас жасау дағдыларын қалыптастырады. Сонымен қатар, бұл құрал мұғалімдерге және ата-аналарға оқушыларды сапалы біліммен қамтамасыз етуде көмек көрсетеді, олардың оқу барысында кездесетін қиындықтарды жеңуіне бағытталған тиімді әдіс-тәсілдерді ұсынады.

Бұл әдістемелік құрал бастауыш сынып оқушыларының функционалдық сауаттылығын арттыруға және олардың өмірге қажетті дағдыларды қалыптастыруға ықпал ететін маңызды қадам болып табылады. Мұғалімдер мен оқушылар бірлесіп жұмыс істегенде, бұл құрал оқушылардың білім алу сапасын арттырып, оларды өз бетінше әрекет етуге, қоғамда белсенді болуға дайындайды.

Жоспар

<i>№</i>	<i>Тақырыптар</i>	<i>Сағат саны</i>	<i>Мазмұны</i>	<i>Оқу мақсаттары</i>
<i>I бөлім: Кіріспе бөлім</i>				
<i>Функционалдық сауаттылықтың мәні мен маңызы</i>				
<i>1</i>	<i>Кіріспе. Функционалдық сауаттылықтың мәні мен маңызы</i>	<i>2</i>	<i>- Функционалдық сауаттылықтың анықтамасы. - Бастауыш сыныптағы білім беру контексінде маңызы.</i>	<i>- Функционалдық сауаттылықты түсіну. - Оқушылардың дамуы үшін оның маңызын түсіну.</i>
<i>2</i>	<i>Функционалдық сауаттылықтың құрылымы</i>	<i>2</i>	<i>- Оқу, жазу, есептеу, ақпараттық сауаттылық компоненттерінің құрылымы. - Бастауыш сыныптағы әр компоненттің рөлі.</i>	<i>- Функционалдық сауаттылық компоненттерін анықтау.</i>
<i>II бөлім</i>				
<i>Оқу сауаттылығын дамыту</i>				
<i>3</i>	<i>Оқу сауаттылығын дамыту негіздері</i>	<i>2</i>	<i>- Оқушыларды мәтінмен жұмыс істеуге үйрету. - Қысқа және ұзақ мәтіндермен жұмыс жасау әдістері.</i>	<i>- Оқу дағдыларын дамыту әдістері. - Оқылған мәтіндер бойынша сұрақтар мен тапсырмалар орындау.</i>
<i>4</i>	<i>Оқу дағдыларын қалыптастыру әдістері</i>	<i>2</i>	<i>- Оқу дағдыларын дамытатын жаттығулар. - Мәтін бойынша оқу және талдау жұмыстарын жүргізу.</i>	<i>- Оқуды жақсарту үшін жаттығулар жүргізу.</i>
<i>5</i>	<i>Оқушылардың оқу қабілеттерін бағалау және дамыту</i>	<i>2</i>	<i>- Оқушылардың оқу дағдыларын бағалау әдістемесі. - Мәтінді түсіну деңгейін анықтау.</i>	<i>- Оқу дағдыларын бағалау. - Оқу деңгейін дамыту.</i>
<i>6</i>	<i>Сыни ойлауды дамыту</i>	<i>2</i>	<i>- Сыни ойлау дағдыларын дамыту. - Оқылған мәтіндер бойынша сұрақтар мен пікірталастар.</i>	<i>- Оқушылардың сыни ойлау дағдыларын қалыптастыру.</i>

III бөлім Жазу сауаттылығын дамыту				
7	Жазу сауаттылығын дамыту негіздері	2	<ul style="list-style-type: none"> - Жазу дағдыларын қалыптастыру. - Дұрыс жазу, орфографиялық және грамматикалық қателіктермен жұмыс. 	<ul style="list-style-type: none"> - Жазу дағдыларын жетілдіру. - Қате жазуды түзету.
8	Әңгіме және шығарма жазу әдістемесі	2	<ul style="list-style-type: none"> - Әңгіме жазу тапсырмалары. - Шығармашылық жұмыс, тақырыпты ашу. 	<ul style="list-style-type: none"> - Шығармашылық ойлау мен жазу дағдыларын дамыту.
9	Грамматикалық сауаттылықты дамыту	2	<ul style="list-style-type: none"> - Грамматикалық ережелер бойынша жұмыс. - Қате жазуларды түзету, тыныс белгілерін дұрыс қою. 	<ul style="list-style-type: none"> - Грамматикалық сауаттылықты арттыру.
IV бөлім Есептеу сауаттылығын дамыту				
10	Есептеу сауаттылығын дамыту негіздері	2	<ul style="list-style-type: none"> - Есептеу дағдыларын қалыптастыру. - Сандық тапсырмалар мен есептерді шешу. 	<ul style="list-style-type: none"> - Есептеу дағдыларын дамыту. - Күнделікті өмірде есептеулер жүргізу дағдыларын қалыптастыру.
11	Математика тапсырмалары арқылы функционалдық сауаттылықты дамыту	2	<ul style="list-style-type: none"> - Математикалық есептер мен тапсырмалар. - Математикамен байланысты шығармашылық жұмыс. 	<ul style="list-style-type: none"> - Математикалық сауаттылық дағдыларын дамыту.
V бөлім Ақпараттық сауаттылықты дамыту				
12	Ақпараттық сауаттылық негіздері	2	<ul style="list-style-type: none"> - Ақпаратты дұрыс қабылдау және талдау. - Интернет пен ақпараттық технологияларды пайдалану. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ақпараттық сауаттылықты қалыптастыру. - Интернетті тиімді пайдалану дағдыларын

				дамыту.
13	<i>Ақпараттық технологияларды қолдану</i>	2	- Ақпараттық құралдар мен технологияларды пайдалану. - Сандық құрылғылармен жұмыс жасау дағдыларын дамыту.	- Ақпараттық технологиялармен жұмыс істеу дағдыларын қалыптастыру.
VI бөлім: Қорытынды бөлім Функционалдық сауаттылықты бағалау және мониторинг				
14	<i>Жазбаша жұмыстарды бағалау және кері байланыс беру</i>	2	- Оқушылардың жазбаша жұмыстарын бағалау. - Кері байланыс беру әдістемесі.	- Жазбаша жұмыстарды бағалау дағдыларын меңгеру.
15	<i>Оқушылардың функционалдық сауаттылығын бағалау</i>	2	- Оқушылардың функционалдық сауаттылығын бақылау және бағалау. - Бағалау критерийлері мен әдістері.	- Функционалдық сауаттылықты бағалау дағдыларын меңгеру.
16	<i>Қорытынды: Функционалдық сауаттылықтың маңыздылығы</i>	2	- Қорытынды дәріс. - Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту бойынша нәтижелерді талқылау.	- Оқушылардың функционалдық сауаттылығының дамуы туралы қорытынды жасау.
17	<i>Қайталау сабағы</i>	2		
	Барлығы:	34 сағат		

1-бөлім «Кіріспе»

1-сабақ

Кіріспе. Функционалдық сауаттылықтың мәні мен маңызы

Функционалдық сауаттылық – бұл адамға күнделікті өмірде қажетті ақпаратты дұрыс қабылдау, түсіну және тиімді қолдану дағдыларының жиынтығы. Бұл түсінік тек оқуды және жазуды ғана емес, сонымен қатар адамдардың ақпаратты өңдеуге, оны дұрыс пайдалануға және түрлі жағдайларда дұрыс шешім қабылдауға қабілеттілігін қамтиды. Басқаша айтқанда, функционалдық сауаттылық – бұл адамның өзіне және қоғамға пайдалы әрекеттерді жасау үшін алған білімдерін қолдана білуі.

Мысалы:

- *Егер адам газет немесе кітап оқыса, оны тек оқып қана қоймай, оқығанының мағынасын түсініп, сол ақпараттан пайда алып қолданса, ол функционалдық сауаттылықтың бір түрі.*
- *Егер оқушы дүкенге барып, қанша ақша жұмсайтынын дұрыс есептеп, қалған ақшаны алу үшін есептеулер жүргізсе, бұл да функционалдық сауаттылықты көрсетеді.*

Функционалдық сауаттылық әртүрлі дағдылардың жиынтығын тұрады. Оның негізгі компоненттері мыналар:

1) Оқу сауаттылығы

Оқу сауаттылығы адамға жазбаша ақпаратты дұрыс түсініп, оны өз қажеттілігіне қолдануға мүмкіндік береді. Бұл дағды оқу барысында мәтіннің мағынасын түсініп, маңызды ақпаратты ажырата білуге үйретеді.

Мысалы, балаларға оқыған кітап немесе әңгіме бойынша сұрақтар қойып, оларды мәтіннен қажетті ақпаратты тауып жауап беруіне оқу сауаттылығын дамытуға көмектеседі.

2) Жазу сауаттылығы

Жазу сауаттылығы – бұл адамның өз ойларын, сезімдерін, ақпаратты дұрыс әрі түсінікті етіп жаза білу дағдылары. Жазу дағдысын дамыту – сөздерді дұрыс қолдануды, грамматикалық ережелерді сақтауды үйретеді.

Мысалы, оқушыға шығармашылық тапсырма беріп, оның ойларын, идеяларын нақты әрі дұрыс жазуды үйрету жазу сауаттылығын дамытады.

3) Есептеу сауаттылығы

Есептеу сауаттылығы адамдарға сандық ақпаратты дұрыс түсініп, шешімдер қабылдауға көмектеседі. Бұл дағды сандармен жұмыс істеуді, емсептерді шешуді, уақытты тиімді пайдалануды қамтиды.

Мысалы, бастауыш сынып оқушысына дүкенге барып, заттардың бағасын қосып, қанша ақша жұмсайтынын есептеуді сұрау – есептеу сауаттылығын дамытуға мысал болады.

4) Ақпараттық сауаттылық

Ақпараттық сауаттылық – бұл компьютер, интернет сияқты ақпараттық технологияларды тиімді пайдалану дағдысы. Бұл дағдының маңызды бөлігі ақпараттың мәнін дұрыс түсіну, оның қайнар көзін тексеру және оны тиімді қолдану.

Мысалы, интернетті пайдалану арқылы оқушыға дұрыс ақпарат іздеуді және оны тиімді пайдалануды үйрету.

Функционалдық сауаттылықтың маңызы

Функционалдық сауаттылықтың қоғамдағы маңызы зор. Оның дамуы адамның өмір сапасын арттыруға, жеке тұлғаның әлеуетін ашуға және қоғамға пайда келтіруге мүмкіндік береді. Бұл дағдылар адамдарға тиімді өмір сүруге және шешімдер қабылдауға көмектеседі. Қазіргі заманда ақпараттың көптігі мен технологиялардың дамуы функционалдық сауаттылықтың маңыздылығын арттыра түсті.

Күнделікті өмірде функционалдық сауаттылықтың маңызы

Біз күн сайын әртүрлі ақпараттарды өңдейміз. Мектепте оқып жүрген оқушы да әртүрлі тапсырмаларды орындайды, мұғалімдер мен ата-аналардан ақпарат алады, достарымен сөйлеседі. Бұл ақпаратты дұрыс түсініп, оны пайдалану өте маңызды. Мысалы:

- **Дүкенде сатып алу:** Егер оқушы заттардың бағасын есептей алса, дүкенде не сатып алуға болатындығын дұрыс анықтай алады.
- **Жолда қауіпсіздік:** Жолда жүру кезінде дұрыс таңдау жасау үшін, жол белгілерін, бағдаршамды, жүру ережелерін білу керек. Бұл да функционалдық сауаттылықтың бір бөлігі.
- **Білім алу:** Мектепте, үйде немесе интернетте оқып жүргенде оқушы тек оқып қана қоймай, сол білімді өмірде қолдана білуі қажет.

Қоғамдағы маңызы

Қоғамдық өмірде функционалдық сауаттылық маңызды рөл атқарады. Бұл дағды адамдарға жұмыс орнында тиімді жұмыс істеуге, күрделі мәселелерді шешуге, әлеуметтік қатынастарды дұрыс құруға көмектеседі. Мысалы, жұмыс орындарында ақпараттарды талдап, есептерді дұрыс шығарып, жаңа білімдерді қолдану маңызды болып табылады. Оқу және жұмыс орындарында дұрыс шешімдер қабылдау үшін функционалдық сауаттылық қажет.

Функционалдық сауаттылықты дамыту жолдары

Функционалдық сауаттылықты дамыту – ұзақ және үнемі жұмыс істейтін процесс. Бұл дағдыны қалыптастыру үшін түрлі әдістер мен тәсілдер бар:

1. **Оқу дағдыларын дамыту:** Оқушыларды әртүрлі мәтіндермен жұмыс істеуге үйрету. Мәтіндерді оқып, мазмұнын талдау, сұрақтар қою арқылы оқу дағдыларын жақсарту.
2. **Жазу дағдыларын дамыту:** Оқушыларға жазбаша жұмыстарды орындау арқылы ойларын жүйелі түрде жазуға үйрету.
3. **Есептеуді үйрету:** Математика сабақтарында есептерді шешу және күнделікті өмірдегі есептеу дағдыларын дамыту.
4. **Ақпараттық технологияларды қолдану:** Компьютер мен интернетті тиімді пайдалану арқылы ақпаратты алу және оны өңдеу дағдыларын дамыту.

2-сабақ

Кіріспе. Функционалдық сауаттылықтың мәні мен маңызы Практикалық тапсырмалар

1-тапсырма. Төмендегі сұрақтарға жауап беріңіз.

Тест

«Функционалдық сауаттылық» туралы түсінік

1. Функционалдық сауаттылық дегеніміз не?

- A) Әр түрлі спорт түрлерін меңгеру
- B) Күнделікті өмірде ақпаратты дұрыс түсініп, қолдану дағдысы
- C) Математиканы терең түсіну
- D) Тек қана кітап оқу

2. Қандай компоненттер функционалдық сауаттылықты құрайды?

- A) Оқу, жазу, есептеу, ақпараттық сауаттылық
- B) Сөйлесу, ойнау, тыңдау
- C) Графика, бейнелеу өнері
- D) Ән айту, би билеу

3. Жазу сауаттылығы дегеніміз не?

- A) Математика есептерін шығару
- B) Дұрыс жазу, грамматикалық ережелерді сақтау
- C) Оқу кітаптарын білу
- D) Әңгімелер айту

4. Есептеу сауаттылығы дегеніміз не?

- A) Сандарды дұрыс жазу
- B) Сандық тапсырмаларды шешу, есептеулер жасау
- C) Мәтінді оқу
- D) Музыка тыңдау

5. Ақпараттық сауаттылықтың маңызы неде?

- A) Интернетті дұрыс қолдану
- B) Барлық спорт түрлерімен танысу
- C) Музыка тыңдау
- D) Ойнау және демалу

2-тапсырма. Төмендегі сөйлемдермен танысып, әр сөйлемнің дұрыс немесе бұрыс екенін анықтап, «Дұрыс» немесе «Бұрыс» деп белгілеңіз.

1. Функционалдық сауаттылық – тек оқуды білу.

- Дұрыс
- Бұрыс

2. Оқу сауаттылығы адамға кітап оқып, маңызды ақпаратты түсінуге көмектеседі.

Дұрыс

Бұрыс

4. *Ақпараттық сауаттылық тек компьютерді қолдану дағдыларынан тұрады.*

Дұрыс

Бұрыс

6. *Есептеу сауаттылығының негізгі міндеті – математикалық есептерді шешу.*

Дұрыс

Бұрыс

8. *Жазу сауаттылығы дұрыс жазуды және грамматикалық ережелерді сақтауды үйретеді.*

Дұрыс

Бұрыс

3-тапсырма. Төмендегі сұрақтар мен жауаптарды сәйкестендіріңіз. Әрбір сұраққа дұрыс жауапты табыңыз.

<i>Сұрақтар</i>	<i>Жауаптар</i>
1. Оқу сауаттылығының маңызы қандай?	А) Ақпаратты дұрыс түсініп, қолдану дағдылары.
2. Ақпараттық сауаттылық дегеніміз не?	В) Есептер мен сандық тапсырмаларды шешу.
3. Есептеу сауаттылығының міндеті не?	С) Мәтінді дұрыс оқып, түсіну.
4. Жазу сауаттылығының маңызы қандай?	Д) Дұрыс жазу және грамматикалық ережелерді сақтау.
5. Функционалдық сауаттылықты дамытуда не маңызды?	Е) Өмірде қолданылатын ақпаратты түсініп, пайдалану.

4-тапсырма. Кестені толтырыңыз. Әр бір компонентті сипаттап, оның өмірдегі қолданылуын көрсетіңіз.

<i>Компонент</i>	<i>Мазмұны</i>	<i>Өмірде қолдану мысалдары</i>
<i>Оқу сауаттылығы</i>	Мәтінді түсіну және маңызды ақпаратты ажырату	
<i>Жазу сауаттылығы</i>		Шығарма жазу, хат жазу
<i>Есептеу</i>	Сандық тапсырмаларды шешу,	

<i>сауаттылығы</i>	есептеулер жасау	
<i>Ақпараттық сауаттылық</i>		Компьютер мен интернетті қолдану

5-тапсырма. Жаттығу тапсырмасы. Төменде берілген тапсырмаларды орындаңыз.

Сіз мектепке барар алдында, әкеңіз 1000 теңге береді. Сіз дүкеннен 300 теңге тұратын 3 кітап сатып алдыңыз. Қалған ақшаны қалай есептер едіңіз? Жауапты жазыңыз.

3-сабақ

Функционалдық сауаттылықтың құрылымы

Функционалдық сауаттылық – бұл адамның өмірде кездесетін түрлі жағдайларда ақпаратты тиімді түсініп, оны дұрыс қолдану дағдыларын білдіреді. Бұл қабілет тек мектепте алған білімді ғана емес, сонымен қатар өмірде қолданылатын әртүрлі дағдыларды, мысалы, қаржылық сауаттылық, уақытты басқару, шешімдер қабылдау қабілеттерін де қамтиды.

Бұл түсінік жеке адамның өмірінде, қоғамда, тіпті ұлттық және халықаралық деңгейде маңызды рөл атқарады. Әрбір адамның функционалдық сауаттылығы, өз кезегінде, оның қоғамдағы белсенділігі мен өмір сапасына тікелей әсер етеді.

Функционалдық сауаттылықтың құрылымы бірнеше маңызды компоненттерден тұрады. Әрбір компонент адамның өз өмірінде дұрыс шешімдер қабылдауы үшін қажет дағдылардың кешенін қамтиды.

Оқу сауаттылығы

Оқу сауаттылығы адамның оқу барысында ақпаратты дұрыс түсіну, бағалау және оны қажетті мақсатта қолдану қабілетін білдіреді. Оқушылар тек мәтінді оқып, оның мағынасын түсініп қана қоймай, сонымен қатар онымен жұмыс істей білуі қажет.

Оқу сауаттылығының негізгі аспектілері:

Мәтінді түсіну – оқыған мәтіннің мазмұнын толық түсініп, оның негізгі идеясын анықтау.

Критикалық ойлау – мәтіннің ішіндегі ақпаратты талдап, дұрыс шешімдер қабылдай білу.

Мазмұнды қайта айту – оқу материалын өз сөзімен түсінікті етіп баяндау.

Мысал: Оқушы география пәні бойынша мәтін оқығанда, ол тек ақпаратты қабылдап қана қоймай, оның тарихи маңызы мен географиялық контекстін түсінуі қажет.

Жазу сауаттылығы

Жазу сауаттылығы – бұл адамның өз ойларын, идеяларын дұрыс, грамматикалық тұрғыда дұрыс жазу қабілеті. Жазу сауаттылығы жазбаша жұмыстарды орындау кезінде маңызды болады.

Жазу сауаттылығының негізгі аспектілері:

Грамматикалық дұрыстық – сөздердің дұрыс жазылуы мен сөйлемдердің құрылымдық дұрыстығы.

Шығармашылық дағды – өз ойларын жүйелі әрі қызықты түрде жазу.

Ақпаратты жазу түрлері – есептер, хаттар, мақалалар жазу кезінде ақпаратты анық және түсінікті жеткізу.

Мысал: Оқушы эссе жазғанда немесе ғылыми жұмыс құрастыру кезінде өз ойын анық әрі дұрыс жеткізе білуі қажет.

Есептеу сауаттылығы

Есептеу сауаттылығы адамдардың сандық ақпаратты өңдеп, оны дұрыс қолдануға қабілетті болуын қамтамасыз етеді. Бұл компонент тек математикалық есептерді шешумен ғана шектелмейді, сонымен қатар қаржылық сауаттылық, уақытты жоспарлау және ресурстарды тиімді бөлу сияқты дағдыларды да қамтиды.

Есептеу сауаттылығының негізгі аспектілері:

Сандық ақпаратты түсіну – бағаларды, уақытты, ақша мен басқа да сандық деректерді дұрыс түсініп қолдану.

Қаржылық сауаттылық – ақша жұмсау мен табыс арасындағы тепе-теңдікті сақтап, тиімді шешімдер қабылдау.

Есептер шешу дағдылары – қарапайым және күрделі есептерді дұрыс шығару.

Мысал: Оқушы дүкенге барып, 500 теңгеге бірнеше өнім сатып алса, оны есептеп, қалған ақшаны дұрыс қайта алу үшін есептеу дағдысын қолдануы тиіс.

Ақпараттық сауаттылық

Ақпараттық сауаттылық – бұл компьютерлік технологиялар мен интернетті дұрыс және тиімді пайдалану дағдылары. Ақпараттық сауаттылық адамның интернетте ақпаратты іздеу, бағалау, және қолдану дағдыларын қамтиды.

Ақпараттық сауаттылықтың негізгі аспектілері:

Ақпаратты іздеу – интернет пен басқа дереккөздер арқылы қажетті ақпаратты табу.

Ақпаратты бағалау – ақпараттың шынайылығын тексеру, дереккөздің сенімділігін анықтау.

Ақпаратты қолдану – дұрыс ақпаратты өмірде қолдану, жаңа идеяларды талдап, іске асыру.

Мысал: Оқушы интернеттен білім алу үшін мәлімет іздеп, оны дұрыс саралап, мектеп тапсырмаларын орындау үшін қолданады.

Функционалдық сауаттылықтың маңызы

Функционалдық сауаттылықтың маңызды рөлі тек жеке тұлға деңгейінде ғана емес, жалпы қоғамның дамуы үшін де аса маңызды. Функционалдық сауаттылығы жоғары адамдар қоғамда тиімді жұмыс істей алады, сапалы шешімдер қабылдайды және өмірді жақсартуға ықпал етеді.

Функционалдық сауаттылықтың маңыздылығы:

Жеке тұлға үшін – жеке даму мен өзін-өзі жетілдіруге мүмкіндік береді.

Қоғам үшін – қоғамдағы әрбір адам ақпаратты дұрыс түсініп, қолдана білуі қажет. Бұл адамға жақсы шешімдер қабылдауға көмектеседі.

Экономика мен жұмыс саласы үшін – ақпараттық технологияларды меңгеру мен ресурстарды тиімді пайдалану қажеттілігі күннен-күнге артып келеді.

Қорытынды: Функционалдық сауаттылықты дамыту жолдары

Функционалдық сауаттылықты дамыту үшін көптеген әдіс-тәсілдер мен құралдар бар. Оларды тиімді түрде қолдану арқылы әрбір адам өз өмірінде табысты бола алады.

Функционалдық сауаттылықты дамыту жолдары

Оқу дағдыларын дамыту – оқушыларға түрлі мәтіндермен жұмыс істеуге мүмкіндік беріп, ақпаратты түсініп, оны дұрыс қолдануды үйрету.

Жазу дағдыларын дамыту – жазбаша жұмыстарды орындау арқылы шығармашылық жазу дағдыларын жетілдіру.

Есептеу дағдыларын дамыту – күнделікті өмірдегі есептерді шешуге дағдыландыру.

Ақпараттық сауаттылықты дамыту – интернетті дұрыс пайдалану, ақпаратты бағалау және оны өз мақсаттарына қолдану дағдыларын дамыту.

4-сабақ
Функционалдық сауаттылықтың құрылымы
Практикалық тапсырмалар

1-тапсырма. Төмендегі мәтінді оқып, оның негізгі ойларын анықтаңыз және оған сұрақтар қойыңыз.

Қазіргі кезде адамдардың көпшілігі интернетті ақпарат алу үшін пайдаланады. Бірақ интернеттен алынған ақпараттың шынайылығына күмән келтіруге болады. Сондықтан, ақпаратты тек сенімді көздерден алу маңызды.

1. Мәтінде қандай мәселе көтерілген?

Жауабы:

2. Мәтіннің негізгі ойы қандай?

Жауабы:

3. Ақпаратты қайдан алу керек деген ұсыныс берілген?

Жауабы:

2-тапсырма. Төмендегі сұрақтарға дұрыс жауапты таңдаңыз.

1. Мәтіннен негізгі ойды түсіну маңызды. Мәтіннің негізгі ойын түсіну үшін не жасау керек?

- A) Мәтінді көп рет оқу
- B) Мәтіннің соңындағы сұрақтарға жауап беру
- C) Мәтіннің барлық сөздерін жаттау
- D) Мәтіннің негізгі ойын анықтап, қысқаша қорытынды жасау

2. Қандай ақпаратты түсіну маңызды?

- A) Мәтіннің барлық сөздері
- B) Мәтіннің негізгі ойы мен мағынасы
- C) Мәтіндегі қиын сөздер
- D) Тек кейбір сөздер мен сөйлемдер

3. Егер мәтіннің мағынасын түсінбесеңіз, не істеу керек?

- A) Мәтінді жаттап алу
- B) Түсінбеген жерді қайта оқып, түсінуге тырысу
- C) Мәтінді тастау
- D) Мәтін туралы басқа адамдарға сұрақ қою

3-тапсырма. Төмендегі сөйлемдердің дұрыс немесе бұрыс екенін анықтаңыз. Егер сөйлем дұрыс болса, «Дұрыс» деп жазыңыз, ал егер бұрыс болса, «Бұрыс» деп жазыңыз.

1. «Менің сүйікті спортым футбол ойнау.»

Дұрыс / Бұрыс

2. «Ол кітапты тез оқиды және жақсы түсінеді.»

Дұрыс / Бұрыс

3. «Мен мектепке барғанда әрқашан кешікпей барамын.»

Дұрыс / Бұрыс

4. «Түсте біз әдетте асханаға барамыз.»

Дұрыс / Бұрыс

4-тапсырма. Төмендегі кесте бойынша есептерді шешіңіз.

Тауар	Бағасы (тг)	Саны	Барлығы (тг)
Нан	100	2	
Сүт	250	1	
Шай	150	1	

1. Нанның бағасын табыңыз.

$$100 \text{ тг} \times 2 = \underline{\hspace{2cm}} \text{ тг}$$

2. Барлық заттардың бағасын есептеңіз.

$$\text{Нан} + \text{Сүт} + \text{Шай} = \underline{\hspace{2cm}} \text{ тг}$$

5-тапсырма. Төмендегі ақпаратты сәйкестендіріңіз. Сол жақтағы дереккөздер мен оң жақтағы мәліметтерді дұрыс сәйкестендіріңіз.

Дереккөздер	Ақпарат
1. Кітап	А) Интернет сайттарынан алынған мәліметтер
2. Ғылыми журнал	В) Ғылыми зерттеулер мен нақты фактілер
3. Интернет	С) Күнделікті өмірге қатысты кеңестер

6-тапсырма. Кестедегі ақпаратты пайдаланып, келесі сұрақтарға жауап беріңіз.

Аты-жөні	Жасы	Қала	Қатысатын шаралар
Айдана	10	Алматы	Фестиваль, Спорт жарысы

Алма	9	Шымкент	Концерт, Сурет көрмесі
Данияр	10	Астана	Спорт жарысы

1. Айдана қай қалада тұрады?

Жауабы:

2. Алма неше жаста?

Жауабы:

3. Данияр спорт жарысына қатысады ма?

Жауабы:

7-тапсырма. Төмендегі сұрақтарға дұрыс жауапты таңдаңыз.

1. Ақпараттың шынайылығын қалай тексеруге болады?

- A) Барлық ақпаратты бір көзден алу
- B) Ақпаратты тексеретін дереккөздерді салыстыру
- C) Тек бірінші кездескен дереккөзді пайдалану
- D) Ақпараттың нақты екенін сұрау

2. Қандай ақпаратты қолданған жөн?

- A) Тек сенімді дереккөздерден алынған ақпарат
- B) Барлық ақпарат, ешқандай тексерусіз
- C) Кез келген сайттан алынған ақпарат
- D) Тек достардан естілген ақпарат

Дұрыс және бұрыс – Есептеу сауаттылығы

Нұсқау: Төмендегі есептердің дұрыс немесе бұрыс екенін анықтаңыз.

1. $5 + 3 = 7$

Дұрыс / Бұрыс

2. $200 - 50 = 150$

Дұрыс / Бұрыс

3. $12 \times 2 = 24$

Дұрыс / Бұрыс

2 – бөлім «Оқу сауаттылығын дамыту»

5-сабақ

Оқу сауаттылығын дамыту негіздері

Оқу сауаттылығы – бұл оқушылардың мәтіндерді дұрыс оқып, олардан маңызды ақпаратты түсіну, талдау және қажет болған жағдайда пайдалану дағдылары. Бұл дағдылар адамның өмірінде қажетті ақпаратты жинауға және оны тиімді пайдалануға мүмкіндік береді.

Оқу сауаттылығының маңызы:

- **Ақпаратты түсіну:** Мәтіннің мазмұнын түсініп, оның негізгі ойларын анықтау.
- **Критикалық ойлау:** Мәтінді талдай отырып, оның ақиқаттығын және маңыздылығын бағалау.
- **Мазмұнды қайта айту:** Оқылған материалды өз сөзімізбен түсінікті етіп жеткізу.

Оқу сауаттылығын дамыту тәсілдері

Оқу сауаттылығын дамыту үшін бірнеше тәсілдер мен әдістер қолдануға болады:

- **Мәтінді жүйелі оқу:** Мәтінді бөліктерге бөліп, әрбір бөлікті түсініп оқыңыз. Мұндай тәсіл ақпаратты жақсы игеруге көмектеседі.
- **Кілт сөздер мен тұжырымдарды табу:** Мәтінде кездесетін негізгі сөздер мен тұжырымдарды бөліп, олардың мағынасын түсіну.
- **Мазмұнды қорытындылау:** Оқылған мәтінді қысқаша түйіндеп, негізгі ойларды анықтау.
- **Сұрақтар қою:** Мәтінге қатысты сұрақтар қойып, оларды жауаппен тексеру.

Оқу сауаттылығын дамытудың негізгі компоненттері

Оқу сауаттылығын дамыту барысында оқушылар келесі негізгі дағдыларды меңгереді:

1. **Мәтіннің негізгі идеясын түсіну:** Оқушы мәтіннен тек фактыларды емес, сонымен қатар оның мағынасын да түсінуі қажет.
2. **Сөздік қорды дамыту:** Жаңа сөздер мен сөз тіркестерін меңгеру арқылы оқушылардың сөздік қоры кеңейеді.
3. **Талдай білу:** Оқылған мәтіннің құрылымын және мазмұнын талдай білу, оның ішкі мағынасына терең үңілу.

4. **Шығармашылық ойлау:** Оқушылар мәтін бойынша өз ойларын білдіріп, шығармашылық тұрғыдан ойлануға үйренеді.

Оқу сауаттылығын дамытуда қолданылатын әдістер

1. **Көрнекі құралдарды қолдану:** Мәтіндерді оқу кезінде суреттер, диаграммалар, кестелер және басқа да көрнекі құралдар оқу процесін жеңілдетеді.
2. **Оқулықтар мен әдеби шығармаларды пайдалану:** Әртүрлі жанрдағы әдеби шығармаларды оқу оқушылардың тіл байлығын арттырады.
3. **Сұрақ-жауап әдісі:** Оқушыларға мәтін бойынша сұрақтар қойып, олардың жауаптарын тыңдай отырып, оқу сауаттылығын бағалау.
4. **Топтық жұмыс:** Топтар құрып, оқушылардың бір-біріне мәтіндер бойынша сұрақтар қойып, талқылау жұмыстарын жүргізу.

Қорытынды: Оқу сауаттылығының дамуы

Оқу сауаттылығын дамыту балалардың танымдық қабілеттерін жетілдіріп, оларды шығармашылық тұрғыдан ойлануға үйретеді. Оқушылар мәтіндерді түсініп қана қоймай, олардың мағынасын тереңірек ашуға, талдауға, бағалауға дағдыланады. Бұл қабілеттер тек мектепте ғана емес, болашақта өмірдің барлық салаларында маңызды рөл атқарады.

6-сабақ
Оқу сауаттылығын дамыту негіздері
Практикалық тапсырмалар

1-тапсырма.

Тест
Оқу сауаттылығын тексеру

1. Мәтіннің негізгі ойын түсіну үшін не істеу керек?

- A) Мәтінді жылдам оқу
- B) Мәтіннің соңында сұрақтарға жауап беру
- C) Мәтіннің негізгі ойын анықтап, қорытынды жасау
- D) Мәтіннің әрбір сөзін жаттап алу

2. Мәтіннен ақпаратты қалай дұрыс түсінуге болады?

- A) Тек негізгі сөздерді таңдап алу
- B) Мәтіннің басты ойын табу және оны түсініп оқу
- C) Мәтіннің барлық сөзін жаттап алу
- D) Мәтіннің барлығын бірден оқу

3. Қай әдіс оқу сауаттылығын арттыруға көмектеседі?

- A) Мәтінді бір рет оқу
- B) Мәтінді бөліктерге бөліп, оны талдап оқу
- C) Тек сөздерге назар аудару
- D) Мәтінді жай ғана тыңдау

2-тапсырма. Төмендегі сөйлемдердің дұрыс немесе бұрыс екенін анықтаңыз.

1. «Мәтінді оқу тек сөздерді жаттап алу болып табылады.»

Дұрыс / Бұрыс

2. «Оқылған мәтіннің негізгі ойын түсінбей, тек сөздерді есте сақтау қажет.»

Дұрыс / Бұрыс

3. «Мәтіннің мазмұнын түсініп, негізгі ойды анықтау маңызды.»

Дұрыс / Бұрыс

4. «Мәтінді бірнеше рет оқып, оның мағынасын түсіну қажет.»

Дұрыс / Бұрыс

3-тапсырма. Кесте: Мәтінді талдау

Жазда күн жарқырап, ағаштар жасыл болып, гүлдер қаптап шығады. Адамдар табиғатқа шығып, демалады. Бұл мезгіл адамдарға қуаныш сыйлайды.

<i>Негізгі ой</i>	<i>Мазмұнды сөздер</i>	<i>Қорытынды</i>

4-тапсырма. Сол жақтағы оқу сауаттылығын дамыту тәсілдерін оң жақтағы іс-әрекеттермен сәйкестендіріңіз.

<i>Оқу сауаттылығын дамыту тәсілдері</i>	<i>Іс-әрекеттер</i>
1. Мәтінді бөліктерге бөліп оқу	А) Оқылған мәтін бойынша сұрақтар қою
2. Талдай білу	В) Мәтінді оқу кезінде ойды түсіну
3. Мазмұнды қорытындылау	С) Мәтіннен негізгі ойды түсіну
4. Критикалық ойлау	Д) Мәтінді дұрыс түсіну және қорытынды жасау

5-тапсырма. Төмендегі сөздерді оқып, олардың мағынасын түсініп, сұрақтарға жауап беріңіз.

<i>Сөздер</i>	<i>Мағынасы</i>	<i>Мысал сөйлем</i>
Табиғат	Адам мен жануарлар, өсімдіктер, ауа, су сияқты барлық тірі және тірі емес заттар жиынтығы	Бұл жердегі табиғат өте әдемі.
Қуаныш	Жақсы нәрсе болғанда пайда болатын сезім	Жаңа жылдық сыйлық мені қуантты.
Жаз	Жыл мезгілдерінің бірі, күн жылы болатын уақыт	Жазда біз жиі саябаққа барамыз.

1. Табиғат деген не?

Жауабы:

2. Қуаныш сезімі қалай пайда болады?

Жауабы:

3. Жаз мезгілінде қандай ерекшеліктер болады?

Жауабы:

7 – сабақ

Оқу дағдыларын қалыптастыру әдістері

Оқу дағдылары – бұл мәтіндерді түсініп оқу, оның мазмұнын анықтау, талдау және оны өмірде қолдана білу дағдылары. Оқу дағдыларын қалыптастыру – бұл оқушының оқу барысында ақпаратты тиімді қабылдау, оны түсіну және қолдану қабілетін дамыту процесі.

Оқу дағдыларының маңызы:

- **Ақпаратты түсіну және оны қолдану:** Оқу дағдыларын қалыптастыру арқылы оқушы мәтінді тек оқып қана қоймай, оның мағынасын терең түсініп, сол ақпаратты өзінің күнделікті өмірінде қолдана алады.
- **Критикалық ойлау:** Оқу барысында оқушылардың өздерінің ойларын саралап, мәтінді бағалау және оған қатысты сұрақтар қою қабілеттері дамиды.
- **Шығармашылық ойлау:** Оқушы оқу процесінде мәтіндерді талдай отырып, шығармашылық тұрғыдан ойлауға үйренеді.

Оқу дағдыларын қалыптастыру әдістері

Оқу дағдыларын қалыптастыру үшін бірнеше әдістер қолданылады.

Олардың арасында:

1. **Мәтіннің негізгі ойын түсіну:** Оқушы мәтінді оқып, оның басты идеясын түсінуі қажет. Бұл үшін мәтінді бірнеше рет оқып, негізгі ойды анықтап, қысқаша қорытынды жасау керек.
2. **Сұрақтар қою:** Оқушыларға оқылған мәтін бойынша сұрақтар қойып, оларды талқылауға бағыттау. Бұл әдіс оқушылардың мәтінді түсінгенін тексеруге көмектеседі.
3. **Көрнекі құралдарды қолдану:** Мәтінді оқу кезінде суреттер, кестелер және басқа да графикалық элементтерді пайдалану оқушылардың мәтінді түсінуіне және ойлауына көмектеседі.
4. **Кейіпкерлер мен жағдайларды талдау:** Мәтіндегі кейіпкерлердің әрекеттерін, олардың мақсаттары мен мотивтерін талдау оқушылардың шығармашылық ойлау қабілеттерін арттырады.
5. **Мазмұнды қорытындылау:** Мәтіннің негізгі идеясын және оның маңыздылығын қысқаша жинақтап, қорытынды жасау дағдыларын қалыптастыру.
6. **Оқу кезінде сөздік қорды дамыту:** Жаңа сөздер мен сөз тіркестерін үйрену, олардың мағынасын түсіну және дұрыс қолдану.

Оқу дағдыларын қалыптастыру кезеңдері

Оқу дағдыларын қалыптастыру барысында оқушы бірнеше кезеңнен өтеді:

1. **Алғашқы түсіну кезеңі:** Оқушы мәтінді оқып, оның мағынасын анықтауға тырысады. Бұл кезеңде оқушы әртүрлі сөздерді, сөйлемдерді түсінуге және оларды дұрыс қолдануға үйренеді.

2. **Талдау кезеңі:** Оқушы мәтінді тереңірек түсініп, оған сұрақтар қойып, оны талдайды. Бұл кезеңде оқушы мәтіндегі басты ойды анықтап, оны бағалауға тырысады.
3. **Қорытынды жасау кезеңі:** Оқушы мәтіннің негізгі ойын қорытындылап, оны өз өмірінде қолдануға тырысады.

Оқу дағдыларын қалыптастыру әдістерін мектепте қолдану

1. **Мұғалімнің жетекшілігімен оқу дағдыларын дамыту:** Мұғалім оқу барысында оқушыларға сұрақтар қойып, оларды мәтінді талдауға бағыттап, бағыттайды. Бұл әдіс оқушылардың мәтінді терең түсінуіне көмектеседі.
2. **Топтық жұмыс:** Оқушылар топтарға бөлініп, мәтіндерді бірлесіп талдайды. Бұл әдіс оқушылардың бір-біріне көмек көрсетуіне және ойлау қабілеттерін дамытуға мүмкіндік береді.
3. **Қысқаша мәтіндермен жұмыс:** Оқушылар қысқаша мәтіндерді оқып, олардан негізгі ойды шығарып, өздерінің қорытындыларын айтады.

Оқу дағдыларын қалыптастыру – бұл оқушының білім алу процесіндегі негізгі кезеңдердің бірі. Оқу дағдыларын дұрыс дамыту арқылы оқушы тек мәтінді оқып қана қоймай, оны талдай алады, бағалай алады және өмірде қолдана біледі. Мұғалімдер оқу дағдыларын дамыту үшін түрлі әдістер мен тәсілдерді қолданады, ал оқушылар өз кезегінде оқу процесін қызықты әрі тиімді ету үшін осы дағдыларды меңгереді.

8 – сабақ
Оқу дағдыларын қалыптастыру әдістері
Практикалық тапсырмалар

1-тапсырма.

Тест
Оқу дағдыларын тексеру

1. Оқу дағдыларын қалыптастыруда ең маңыздысы не?

- A) Тек мәтіндерді жаттап алу
- B) Мәтіннің негізгі ойын түсіну және талдау
- C) Мәтінді тез оқу
- D) Мәтіннің барлық сөздерін түсіну

2. Қай әдіс оқу дағдыларын дамытуға көмектеседі?

- A) Мәтіннің негізгі ойына сұрақтар қою
- B) Мәтінді оқымау
- C) Мәтінді тек оқу
- D) Мәтінді тек жазу

3. Оқу барысында қандай құралдар пайдалы?

- A) Тек сөздер
- B) Суреттер, кестелер, диаграммалар
- C) Тек дыбыстар
- D) Тек мәтін

2-тапсырма. Дұрыс және бұрыс: Оқу дағдыларын тексеру

1. «Оқу дағдыларын дамыту үшін оқушы мәтінді тек жаттап алу керек.»

Дұрыс / Бұрыс

2. «Мәтіннің негізгі ойын түсіну оқу дағдыларын қалыптастыру үшін маңызды емес.»

Дұрыс / Бұрыс

3. «Оқушы мәтінді оқып қана қоймай, оны талдай және бағалай білуі керек.»

Дұрыс / Бұрыс

3-тапсырма. Кесте: Оқу дағдыларын дамыту әдістері. Кестені толтырыңыз. Әр әдіс пен оның мақсатын сәйкестендіріңіз.

Әдістер	Мақсаты
1. Мәтіннің негізгі ойын түсіну	A) Оқушының сөздік қорын дамыту
2. Сұрақтар қою	B) Мәтінді терең түсіну және оның мағынасын ашу
3. Көрнекі құралдар қолдану	C) Оқушының шығармашылық ойлау қабілетін дамыту
4. Мазмұнды қорытындылау	D) Оқушының мәтіннен маңызды ақпаратты шығару

4-тапсырма. Сәйкестендіру: Оқу дағдыларын қалыптастыру әдістері.
Төмендегі әдістер мен олардың мақсатын сәйкестендіріңіз.

Әдістер	Мақсаты
1. Топтық жұмыс	A) Оқушының мәтінге қатысты сұрақтар қою
2. Мазмұнды қорытындылау	B) Оқушылардың мәтіннен негізгі ойын табуы
3. Оқу барысында сөздермен жұмыс	C) Оқушылардың бір-біріне көмек көрсетуі
4. Қысқаша мәтіндермен жұмыс	D) Мәтінді түсініп, қорытынды жасау қабілетін дамыту

9 – сабақ

Оқушылардың оқу қабілеттерін бағалау және дамыту

Оқу қабілеттері – бұл оқушының мәтіндерді түсініп оқу, ақпаратты қабылдау, оны бағалау және қолдану дағдыларының жиынтығы. Оқушылардың оқу қабілеттері олардың жалпы білім деңгейін, тіл байлығын, ойлау қабілеттерін және ақпаратты талдай алу дағдыларын көрсетеді.

Оқу қабілеттерінің негізгі компоненттері:

- **Оқу жылдамдығы:** Мәтінді жылдам әрі түсініп оқи алу қабілеті.
- **Мәтінді түсіну:** Мәтіннің негізгі идеясын, мақсатын және мазмұнын түсініп оқу.
- **Ақпаратты талдау:** Мәтінді оқып, ақпаратты түсіну, оны бағалау және мағыналы қорытынды жасау.
- **Сөздік қорды дамыту:** Оқушының жаңа сөздермен танысып, олардың мағынасын дұрыс қолдана білу қабілеті.
- **Критикалық ойлау:** Оқушылардың мәтінді тек түсініп қана қоймай, оның ақиқаттығын немесе маңыздылығын бағалай білуі.

Оқу қабілеттерін бағалау әдістері

Оқу қабілеттерін бағалау үшін бірнеше әдістер мен тәсілдер қолданылады:

1. **Мәтінді түсіну деңгейін бағалау:** Оқушы мәтінді оқып, оның мазмұнын түсініп, негізгі ойды анықтай алады ма?
2. **Сұрақ-жауап әдісі:** Оқушыларға мәтін бойынша сұрақтар қойып, олардың жауаптары арқылы оқу қабілеттерін бағалау.
3. **Оқушының оқу жылдамдығын бағалау:** Оқушының мәтінді оқудағы жылдамдығын және оны қаншалықты толық түсінетінін тексеру.
4. **Қорытынды жасау:** Оқушы оқылған мәтіннің негізгі ойын қорытындылап, өз ойларын дұрыс жеткізе ала ма?
5. **Шығармашылық тапсырмалар:** Оқушы мәтіннің негізінде шығармашылық тапсырмаларды орындай отырып, ойлау қабілетін дамытады.

Оқу қабілеттерін дамыту әдістері

Оқушылардың оқу қабілеттерін дамыту үшін әртүрлі әдістер мен тәсілдер қолданылады:

1. **Мәтінмен жұмыс жасау:** Оқушыларға қысқаша мәтіндер беріп, оларды оқып, талдауға бағыттау. Оқушылар мәтінді бірнеше рет оқып, негізгі ойды түсініп, содан соң сұрақтар арқылы талқылайды.
2. **Қарапайым сұрақтар мен тапсырмалар:** Мәтін оқылған соң оқушыларға мәтін бойынша қарапайым сұрақтар қойып, оларды жауаптау арқылы мәтінді түсінуін тексеру.
3. **Көрнекі құралдарды пайдалану:** Оқушыларға суреттер, кестелер, диаграммалар арқылы мәтінді толық түсінуге мүмкіндік беру.

4. **Оқулықтар мен кітаптардан тапсырмалар:** Мәтіндерді талдап, мәтіннің негізгі ойын анықтауға бағытталған тапсырмалар орындау.
5. **Топтық жұмыстар:** Топтарға бөлініп, мәтіндерді бірлесіп талдау және әр топ өз ойларын ортаға салуы керек.

Оқу қабілеттерін бағалаудағы қиындықтар мен оларды шешу жолдары

1. Қиындықтар:

- Оқушылардың әр түрлі оқу жылдамдығы мен түсіну деңгейлері.
- Оқушылардың шығармашылық ойлау қабілетінің дамымауы.
- Оқушының оқу процесіндегі мотивациясының төмендігі.

2. Шешу жолдары:

- Оқу процесін жеке тұлғаға бейімдеу.
- Оқушының қызығушылығын арттыратын тапсырмаларды енгізу.
- Жеке және топтық жұмыстарды үйлестіру арқылы оқу қабілеттерін дамыту.

Оқушылардың оқу қабілеттерін бағалау және дамыту оқушының білім сапасын арттыруға көмектеседі. Мұғалімдер оқушылардың оқу деңгейін бағалай отырып, оларды дамытуға бағытталған түрлі әдістер мен тәсілдер қолдануы тиіс. Оқу қабілеттерін бағалау арқылы оқушылардың күшті жақтарын анықтап, әлсіз тұстарын дамытуға мүмкіндік болады.

10 – сабақ
Оқушылардың оқу қабілеттерін бағалау және дамыту
Практикалық тапсырмалар

1-тапсырма.

Тест
Оқу қабілеттерін тексеру

1. Оқу қабілеттерін бағалау әдістері арасында қайсысы жоқ?

- A) Мәтіннің жылдам оқылуын тексеру
- B) Оқушылардың шығармашылық қабілеттерін бағалау
- C) Мәтіннің дұрыс жазылуын тексеру
- D) Сұрақ-жауап әдісі арқылы мәтінді түсінуді бағалау

2. Оқушының оқу қабілетін дамыту үшін қандай әдіс тиімді?

- A) Оқушыға тек сөздерді жаттату
- B) Оқушыға мәтіндерді түсініп, талдау жасауға тапсырмалар беру
- C) Мәтінді тек оқыту
- D) Мәтінді қысқа әрі түсініксіз түрде айту

3. Оқу қабілеттерін бағалау кезінде ең маңыздысы не?

- A) Оқушының оқу жылдамдығы
- B) Оқушының мәтінді дұрыс оқуы
- C) Оқушының мәтіннен қажетті ақпаратты түсіну және шығару қабілеті
- D) Оқушының оқу кезінде тек сөздерді дұрыс айтуы

2-тапсырма. Дұрыс және бұрыс: Оқу қабілеттерін бағалау

1. «Оқу қабілеттерін бағалау тек оқушының оқу жылдамдығын тексерумен шектеледі.»

Дұрыс / Бұрыс

2. «Мәтін оқылғаннан кейін тек жауап беруге бағытталған сұрақтар қою оқу қабілетін бағалауға көмектеспейді.»

Дұрыс / Бұрыс

3. «Оқушы мәтіннің негізгі ойын түсініп, оны қорытындылай алса, оқу қабілеті дамыған болып саналады.»

Дұрыс / Бұрыс

4. «Оқушылардың оқу қабілеттері тек теориялық біліммен ғана бағаланады.»

Дұрыс / Бұрыс

3-тапсырма. Кесте: Оқу қабілеттерін дамыту әдістері. Төмендегі әдістер мен мақсаттарды сәйкестендіріңіз.

<i>Әдістер</i>	<i>Мақсат</i>
1. Мәтінді талдау	А) Оқушының шығармашылық қабілетін дамыту
2. Сұрақ-жауап әдісі	В) Оқушының мәтіннен негізгі ойды табу және оны түсіну
3. Көрнекі құралдарды қолдану	С) Оқушының оқу жылдамдығын арттыру
4. Шығармашылық тапсырмалар беру	Д) Оқушының оқу процесіне қызығушылығын арттыру

4-тапсырма. Сәйкестендіру: Оқу қабілеттерін бағалау. Төмендегі оқу қабілеттерін бағалау әдістерін олардың сипаттамаларымен сәйкестендіріңіз.

<i>Әдіс</i>	<i>Сипаттама</i>
1. Мәтіннің жылдам оқылуын бағалау	А) Оқушының мәтінді түсініп, оны толық меңгеруі
2. Оқушының сұрақтарға жауап беруі	В) Оқушының оқу жылдамдығын тексеру
3. Мәтінді талдап қорытынды жасау	С) Оқушының мәтіннен негізгі ойды шығару қабілеті
4. Шығармашылық тапсырмалар беру	Д) Оқушының жаңа ақпаратты қалай қабылдайтынын бағалау

11-сабақ

Сыни ойлауды дамыту

Сыни ойлау – бұл ақпаратты қабылдау, оны талдау, сұрақ қою және бағалау, сондай-ақ әртүрлі пікірлер мен көзқарастарды салыстыру арқылы нақты **2**ешім қабылдау процесі. Сыни ойлау адамның өзінің пікірін қорғай білуіне, дұрыс шешім қабылдай алуына және қиын мәселелерді шеше алуына мүмкіндік береді.

Сыни ойлаудың негізгі компоненттері:

- *Талдау:* Ақпаратты түсініп, оны жан-жақты талдау.
- *Бағалау:* Ақпараттың дұрыстығын немесе маңыздылығын анықтау.
- *Сұрақ қою:* Мазмұнды түсіну үшін сұрақтар қойып, жауаптар іздеу.
- *Шешім қабылдау:* Ақпаратты жинақтап, дұрыс шешімдер қабылдау.

Сыни ойлаудың маңызы:

- Оқушыларға тек білімді емес, ойлау қабілетін де дамытады.
- Ақпараттың тек бір жағын емес, әртүрлі аспектілерін көруге мүмкіндік береді.
- Оқушылардың өз ойларын білдіруге, сұрақ қоюға, пікір таластыруға үйретеді.

Сыни ойлауды дамыту әдістері

Сыни ойлау дағдыларын дамыту үшін бірнеше әдіс қолданылады:

1. Сұрақ-жауап әдісі:

Оқушыға оқылған мәтіннен немесе ситуациядан сұрақтар қойып, оларды талқылау. Бұл әдіс оқушының өз ойларын білдіруіне және әртүрлі көзқарастарды салыстыруға көмектеседі.

2. «Миға шабуыл» әдісі:

Оқушыларға мәселені шешу үшін түрлі идеялар мен пікірлер ұсынуға мүмкіндік беру. Бұл әдіс шығармашылық ойлауды дамытады және сыни ойлауға ықпал етеді.

3. Дебаттар:

Оқушыларды екі топқа бөліп, берілген тақырып бойынша пікірталас жүргізу. Бұл әдіс сыни ойлауды дамыту үшін өте тиімді, себебі оқушылардың өз пікірлерін қорғап, қарсы пікірлермен салыстыруға мүмкіндік береді.

4. Проблемалық сұрақтар қою:

Оқушыларға мәселені шешу үшін түрлі сұрақтар қойып, олардың шешімдер ұсынуын сұрау. Бұл әдіс оқушының сыни ойлау қабілетін дамытады.

5. Рөлдік ойындар:

Оқушыларға түрлі рөлдер мен жағдайларды беріп, осы рөлдер арқылы мәселені шешуді ұсыну. Бұл әдіс сыни ойлауды жетілдіруге және мәселелерді шығармашылық түрде шешуге көмектеседі.

Сыни ойлауды дамытудағы қиындықтар мен оларды жеңу жолдары

Қиындықтар:

- ***Оқушылардың сенімсіздігі:*** Кейбір оқушылар өз пікірін айтуға қорқады.
- ***Оқушылардың ақпаратты терең талдамауы:*** Олар көбінесе тек беткі мағынамен шектеліп қалады.
- ***Тұрақты шешім қабылдау қиыншылығы:*** Оқушылар дұрыс шешім қабылдауда қиындықтарға тап болуы мүмкін.

Шешу жолдары:

- ***Қолдау көрсету:*** Оқушыларға өз пікірлерін білдіруге қолдау көрсету, оларды көбірек сөйлету.
- ***Жаттығулар мен тапсырмалар:*** Оқушыларға сыни ойлауды дамытатын түрлі тапсырмалар мен жаттығулар ұсыну.
- ***Талқылаулар:*** Оқушыларды сыни ойлауға бағыттайтын топтық немесе сыныптық талқылаулар өткізу.

Сыни ойлау – бұл оқушының білімін тереңдетуге ғана емес, өмірлік дағдыларын дамытуға да ықпал ететін маңызды қабілет. Мұғалімдер сыни ойлауды дамыту үшін әртүрлі әдістер мен тәсілдерді қолдана отырып, оқушыларды тек ақпаратты қабылдай білуге ғана емес, оны талдап, дұрыс шешімдер қабылдауға үйретеді.

12-сабақ
Сыни ойлауды дамыту
Практикалық тапсырмалар

1-тапсырма.

Тест
Сыни ойлауды тексеру

1. Сыни ойлау дегеніміз не?

- A) Ақпаратты жаттап алу
- B) Ақпаратты тек қабылдау
- C) Ақпаратты талдау, сұрақтар қою және бағалау
- D) Ақпаратты есте сақтау

2. Оқушылардың сыни ойлау қабілетін дамыту үшін қандай әдіс тиімді?

- A) Оқушыларды тек тыңдату
- B) Миға шабуыл әдісі
- C) Оқушыларды тек жазып беру
- D) Оқушыларға тек жауаптар беріп отыру

3. Сыни ойлау қандай мақсатты көздейді?

- A) Тек есте сақтау қабілетін дамыту
- B) Оқушылардың шығармашылық ойлауын дамытуды
- C) Ақпаратты қабылдау мен дұрыс шешім қабылдауды
- D) Оқушының тек тыңдау дағдысын қалыптастыру

2-тапсырма. Дұрыс және бұрыс: Сыни ойлау. Төмендегі сөйлемдердің дұрыс немесе бұрыс екенін анықтаңыз.

- 1. «Сыни ойлау – бұл тек мәтінді түсіну ғана емес, оны талдау және шешім қабылдау дағдыларының жиынтығы.»**

Дұрыс / Бұрыс

- 2. «Сыни ойлауды дамыту үшін оқушының өз пікірін білдіруіне мүмкіндік бермеген жөн.»**

Дұрыс / Бұрыс

- 3. «Сыни ойлауды дамыту үшін тек тыңдау мен жазу әдістерін қолдану жеткілікті.»**

Дұрыс / Бұрыс

4. «Оқушылар сыни ойлау арқылы тек өз пікірлерін қорғауға ғана емес, басқаларды тыңдауға да үйренеді.»

Дұрыс / Бұрыс

3-тапсырма. Кесте: Сыни ойлау әдістері мен мақсаттары. Кестені толтырыңыз. Әдістер мен мақсаттарды сәйкестендіріңіз.

Әдістер	Мақсаты
1. Сұрақ-жауап әдісі	А) Оқушылардың өз пікірлерін қорғауға үйрету
2. «Миға шабуыл» әдісі	В) Оқушыларға шығармашылық идеяларды ұсыну
3. Дебаттар	С) Оқушыларға ақпаратты талдауды үйрету
4. Рөлдік ойындар	Д) Оқушыларға мәселені шешуді үйрету

4-тапсырма. Сәйкестендіру: Сыни ойлау әдістері мен сипаттамалары. Төмендегі әдістерді олардың сипаттамаларымен сәйкестендіріңіз.

Әдіс	Сипаттама
1. Сұрақ-жауап әдісі	А) Оқушыларды жаңа ойлар мен идеялар ұсынуға ынталандырады
2. «Миға шабуыл» әдісі	В) Оқушыларға мәселені шешу үшін сұрақтар қойып, жауаптар алуды ұсынады
3. Дебаттар	С) Оқушылар арасында пікірталастар ұйымдастырып, сыни ойлауды дамыту
4. Рөлдік ойындар	Д) Оқушыларды әртүрлі рөлдерде қою және шығармашылық шешімдер табу

3 – бөлім «Жазу сауаттылығын дамыту»

13 – сабақ

Жазу сауаттылығын дамыту негіздері

Жазу сауаттылығы – бұл адамның жазбаша тілін дұрыс, түсінікті және сауатты қолдана білу қабілеті. Жазу сауаттылығы жазу барысында грамматикалық, орфографиялық және пунктуациялық ережелерді сақтауды, сондай-ақ жазбаны логикалық жағынан дұрыс құруды білдіреді.

Бұл дағды оқушының тілін дамытумен қатар, жазбаша коммуникацияны тиімді пайдалануға мүмкіндік береді.

Жазу сауаттылығын дамыту тек мектептегі оқу процесінде ғана емес, өмірде де маңызды болып табылады. Оқушының жазу қабілеті оның ойлау, қиялдау, шығармашылық қабілеттерін дамытады.

Жазу сауаттылығының компоненттері

Жазу сауаттылығының бірнеше маңызды компоненттері бар:

1. **Орфография:** Дұрыс жазу, яғни сөздердің дұрыс жазылуы.
2. **Пунктуация:** Белгілеу және тыныс белгілерін дұрыс қолдану.
3. **Грамматика:** Тілдің құрылымын, сөздердің дұрыс қолданылуын түсіну.
4. **Сөздік қор:** Сөздер мен фразаларды дұрыс таңдап қолдану, бай сөздік қорды дамыту.
5. **Шығармашылық:** Оқушының өз ойын, сезімін жазбаша түрде жеткізу қабілеті.

Жазу сауаттылығын дамыту әдістері

Жазу сауаттылығын дамыту үшін қолданылатын әдістер мен тәсілдер:

1. **Жазбаша жаттығулар:** Оқушыларға қысқа мәтіндер немесе тапсырмалар беріп, оларды жазуға бағыттау.
2. **Текстерді өңдеу:** Оқушыларға орфографиялық және грамматикалық қателерді тауып, оларды дұрыс жазуға үйрету.
3. **Сөздік жұмыс:** Оқушыларға жаңа сөздермен жұмыс істеу, сөздерді дұрыс қолдану дағдыларын қалыптастыру.
4. **Пунктуациялық жаттығулар:** Оқушыларға тыныс белгілерін дұрыс қоюды үйрету.
5. **Шығармашылық жазу:** Оқушыларға өз ойларын жазбаша түрде жеткізу үшін шығармашылық тапсырмалар беру.

Жазу сауаттылығын дамытуда кездесетін қиындықтар

1. **Орфографиялық қателер:** Оқушылар кейде сөздерді дұрыс жаза алмайды.
2. **Пунктуация ережелерін бұзу:** Тыныс белгілерін дұрыс қоюда қиындықтар болады.
3. **Жазу жылдамдығы мен логикасының дамымауы:** Оқушылардың жазу жылдамдығы төмен болуы мүмкін, немесе олар өз ойларын дұрыс жеткізуде қиналады.

4. *Сөздік қордың жеткіліксіздігі:* Оқушылардың сөздік қорының шектеулі болуы.

Шешу жолдары:

- Оқушыларға арнайы жазбаша жаттығулар мен сөздік жұмыс ұсынылуы тиіс.
- Орфографиялық және пунктуациялық ережелерді жиі қайталау.
- Шығармашылық жазу тапсырмалары арқылы оқушылардың өз ойларын еркін жеткізу қабілеттерін дамыту.

Қорытынды

Жазу сауаттылығын дамыту оқушылардың тілдік қабілеттерін жақсартып, олардың жазбаша сөйлеу дағдыларын арттырады. Жазу сауаттылығының дамуы – тек грамматикалық ережелерді меңгерумен ғана емес, шығармашылық жазу мен өз ойларын нақты, дәл жеткізе білу қабілетін қалыптастырумен байланысты.

14 – сабақ
Жазу сауаттылығын дамыту негіздері
Практикалық сабақтар

1-тапсырма.

Тест

Жазу сауаттылығын тексеру

1. Жазу сауаттылығының негізгі компоненттері қандай?

- A) Тек орфография
- B) Орфография, грамматика, пунктуация, сөздік қор, шығармашылық жазу
- C) Тек грамматика
- D) Тек пунктуация

2. Жазу барысында ең жиі кездесетін қателік қандай?

- A) Мәтіннің логикалық құрылымы дұрыс болмауы
- B) Орфографиялық және пунктуациялық қателер
- C) Мәтіннің ұзақ болуы
- D) Ойдың толық ашылмауы

3. Шығармашылық жазу қандай дағдыны дамытады?

- A) Оқушының ойлау қабілетін
- B) Тек мәтіннің ұзақтығын
- C) Жазу жылдамдығын
- D) Тек грамматикалық ережелерді білу

4. Пунктуация дегеніміз не?

- A) Сөздердің дұрыс жазылуы
- B) Тыныс белгілерін дұрыс қою ережелері
- C) Сөздердің мағынасын түсіну
- D) Сөздер мен сөйлемдердің дұрыс орналасуы

2-тапсырма. Төмендегі сөйлемдердің дұрыс немесе бұрыс екенін анықтаңыз.

1. «Жазу сауаттылығы тек сөздерді дұрыс жазу ғана емес, сонымен қатар тыныс белгілерін дұрыс қолдану мен мәтіннің логикасын сақтауды білдіреді.»

Дұрыс / Бұрыс

2. «Шығармашылық жазу тапсырмалары оқушылардың ойлау қабілетін арттырмайды.»

Дұрыс / Бұрыс

3. «Пунктуация ережелерін сақтау мәтінді түсінікті әрі дұрыс оқуға мүмкіндік береді.»

Дұрыс / Бұрыс

4. «Жазу сауаттылығының дамуы тек грамматиканы білумен шектеледі.»

Дұрыс / Бұрыс

3-тапсырма. Төмендегі әдістер мен мақсаттарды сәйкестендіріңіз.

Әдістер	Мақсаты
1. Орфографиялық жаттығулар	А) Оқушылардың сөздік қорын дамыту
2. Шығармашылық жазу	В) Оқушылардың өз ойларын шығармашылық түрде жеткізу
3. Пунктуациялық жаттығулар	С) Тыныс белгілерін дұрыс қою дағдыларын қалыптастыру
4. Сөздік жұмыс	Д) Сөздерді дұрыс жазу дағдыларын қалыптастыру

4-тапсырма. Төмендегі әдістерді олардың сипаттамаларымен сәйкестендіріңіз.

Әдіс	Сипаттама
1. Орфографиялық жаттығулар	А) Оқушыларға тыныс белгілерін дұрыс қоюды үйрету
2. Шығармашылық жазу	В) Оқушыларға мәтіннің логикасын сақтай отырып жазуды үйрету
3. Пунктуациялық жаттығулар	С) Оқушыларға дұрыс жазу мен орфографиялық ережелерді үйрету
4. Сөздік жұмыс	Д) Оқушылардың сөздер мен сөз тіркестерін дұрыс қолдануын дамыту

15-сабақ

Әңгіме және шығарма жазу әдістемесі

Әңгіме және шығарма жазу оқушының ойлау, шығармашылық қабілеттерін дамытуға көмектеседі. *Әңгіме мен шығарма жазу барысында оқушы:*

- Тақырыпты дұрыс түсініп, өз пікірін жүйелі түрде жеткізеді;
- Жазу процесінде өз ойларын айқын әрі толық білдіре біледі;
- Тілдік қорын кеңейтіп, грамматикалық және стилистикалық ережелерді қолдануға дағдыланады.

Әңгіме жазудың әдістемесі

Әңгіме – бұл белгілі бір оқиға немесе жағдайды баяндайтын шағын шығарма. Әңгімеде белгілі бір сюжет болады, онда кейіпкерлер әрекет етеді, оқиға дамиды және шешім табады.

Әңгіме жазудың құрылымы:

1. *Кіріспе:* Оқиға басталатын уақыт, орын және жағдай туралы қысқаша мәлімет беріледі.
2. *Негізгі бөлім:* Оқиғаның дамуы, кейіпкерлердің әрекеттері мен оқиғалардың барысы баяндалады.
3. *Қорытынды:* Оқиғаның шешімі немесе нәтижесі көрсетіледі, оқырманға ой салады.

Әңгіме жазу әдістері:

- *Тақырып таңдау:* Оқушыларға қызықты әрі түсінікті тақырыптар беру маңызды. Әңгіме жазу үшін жан-жақты және шынайы тақырыптарды таңдау оқушылардың шығармашылық қабілеттерін ашуға көмектеседі.
- *Жоспар құру:* Әңгіме жазбас бұрын, оқушы жоспар құрып, негізгі ойларды жүйелейді. Әр бөлімнің мазмұнын қысқаша жазып шығу пайдалы болады.
- *Кейіпкерлерді сипаттау:* Әңгімеде кейіпкерлердің мінез-құлқын, сыртқы бейнесін және олардың әрекеттерін нақты және қызықты етіп суреттеу қажет.

Шығарма жазудың әдістемесі

Шығарма – бұл оқушының жеке ойларын, көзқарастарын, пікірлерін еркін түрде жазбаша түрде жеткізетін шығармашылық жұмыс. Шығарма жазу оқушының жеке тұлғасын көрсетуге, оның дүниетанымын дамытуға мүмкіндік береді.

Шығарма жазудың құрылымы:

1. ***Кіріспе:*** Шығарма тақырыбын таныстырып, оқырманға негізгі ойды ұсыну.
2. ***Негізгі бөлім:*** Оқушының өз ойларын, пікірлерін дамыту, дәлелдер мен мысалдар келтіру.
3. ***Қорытынды:*** Шығарманың негізгі ойын тұжырымдау, қорытынды жасау.

Шығарма жазу әдістері:

- ***Тақырыпты дұрыс таңдау:*** Шығарма жазу үшін оқушы тақырыпты жақсы түсініп, өз ойларын жүйелі түрде жеткізуі қажет. Шығарма тақырыбы қызықты, ойландырғыш болуы тиіс.
- ***Жоспар құру:*** Әр бөлімде қандай ой айтылатынын анықтап, жазбаның негізгі бөлімдерін жоспарлау оқушыға көмектеседі.
- ***Дәлелдер мен мысалдар:*** Оқушы өз пікірін нақты мысалдармен негіздеуі керек. Бұл жазбаның логикалық құрылымын сақтауға мүмкіндік береді.

Әңгіме мен шығарма жазудың жалпы ережелері

- ***Тақырыпқа сәйкес болу:*** Әңгіме мен шығарма жазу барысында тақырыпты айқын түсініп, оған сәйкес жазу керек.
- ***Қарапайым тіл:*** Шығарма мен әңгімеде оқырманға түсінікті тілде жазу қажет. Қиын сөздер мен күрделі сөйлемдерден аулақ болу керек.
- ***Тілді байыту:*** Әңгіме мен шығарма жазу кезінде сөздік қорды пайдаланып, әдемі сөз тіркестерін қолдану маңызды.
- ***Тіркестер мен сөйлемдердің байланысы:*** Жазу барысында сөйлемдердің арасында логикалық байланыс болуы керек.

Қорытынды

Әңгіме мен шығарма жазу оқушының шығармашылық қабілетін дамытуға, өз пікірін дәлелдеуге және ойлау дағдыларын жетілдіруге көмектеседі. Оқушыларға дұрыс жоспар құрып, тілдік ережелерді сақтай отырып, жазу дағдыларын қалыптастыру қажет.

16-сабақ
Әңгіме және шығарма жазу әдістемесі
Практикалық тапсырмалар

1-тапсырма.

Тест

Әңгіме және шығарма жазу әдістемесі

1. Әңгіме жазудың негізгі бөлімі қандай?

- A) Кіріспе, негізгі бөлім, қорытынды
- B) Тек негізгі бөлім
- C) Тек кіріспе және қорытынды
- D) Тек негізгі бөлім мен қорытынды

2. Шығарма жазуда не маңызды?

- A) Тақырыпты түсіну және оған сай пікір білдіру
- B) Тек сөйлемдер құрастыру
- C) Тақырыптан ауытқу
- D) Тек сөздік қорды пайдалану

3. Әңгіме мен шығарманың ұқсастығы неде?

- A) Олардың екеуі де белгілі бір оқиғаны баяндау үшін жазылады
- B) Әңгімеде тек бір кейіпкер болады
- C) Шығарма мен әңгімеде тек ойлар мен пікірлер беріледі
- D) Әңгіме мен шығарма арасындағы айырмашылық жоқ

2-тапсырма. Дұрыс және бұрыс: Әңгіме мен шығарма жазу ережелері

- 1. «Шығарма жазу кезінде оқушы тек өз ойларын білдіреді, ал әңгімеде тек оқиганың дамуы баяндалады.»*

Дұрыс / Бұрыс

- 2. «Әңгіме жазуда сюжеттің дамуы мен шешімі маңызды емес.»*

Дұрыс / Бұрыс

- 3. «Шығарма жазу кезінде өз пікірін дәлелді түрде негіздеу керек.»*

Дұрыс / Бұрыс

- 4. «Әңгімеде тек бір жағдайды баяндау керек, көп оқиғалардан аулақ болу қажет.»*

Дұрыс / Бұрыс

3-тапсырма. Кесте: Әңгіме мен шығарма жазудың құрылымын сәйкестендіру

Құрылым бөлігі	Әңгіме	Шығарма
1. Кіріспе	А) Тақырыпты таныстыру	В) Негізгі ойды дамыту
2. Негізгі бөлім	С) Оқиғаның дамуы	Д) Өз пікіріңді дәлелдеу
3. Қорытынды	Е) Оқиғаның шешімі	Ғ) Негізгі ойды қорытындылау

4-тапсырма. Сөйлемді толықтыру: Әңгіме мен шығарма жазудың құрылымы

1. Әңгіме жазу кезінде _____ маңызды.
2. Шығармада оқушы _____ негіздеуге тырысады.
3. Әңгімеде оқиға _____ дамиды.
4. Шығарма жазуда _____ маңызды.

5-тапсырма. Артығын тап: Грамматикалық қателер мен сөйлемдегі артық сөздер

1. Менің сүйікті кітабым – ол «Ана туралы әңгіме».

- А) «Менің»
- В) «сүйікті»
- С) «– ол»
- Д) «кітабым»

2. Оқушының жұмысы аяқталып, ол кітап оқу үшін үйіне қайтты.

- А) «Оқушының»
- В) «жұмысы»
- С) «аяқталып»
- Д) «кітап оқу»

17-сабақ

Грамматикалық сауаттылықты дамыту

Грамматикалық сауаттылық – бұл тілдің грамматикалық ережелерін дұрыс қолдану. Бұл оқушының тілін дамытумен қатар, оны дұрыс жазуға, сөйлеуге, түсінікті әрі анық пікір білдіруге мүмкіндік береді.

Грамматикалық сауаттылықтың маңызы:

1. *Тілдің дұрыс қолданылуы:* Грамматикалық ережелерді дұрыс сақтау тілдің дұрыстығы мен айқындылығын қамтамасыз етеді.
2. *Түсінікті қарым-қатынас:* Сауатты сөйлеп, жазу адамдар арасындағы байланыс пен түсіністікті жақсартады.
3. *Жазбаша және ауызша сөйлеуде қателерді болдырмау:* Грамматикалық қателер тек тілдік қателіктер ғана емес, ол оқушының жалпы білім деңгейін төмендетуі мүмкін.

Грамматикалық сауаттылықтың негізгі компоненттері

1. Сөйлем құрылымы:

- Сөйлемнің дұрыс құрылуы үшін оның барлық мүшелері орындалуы қажет: бастауыш, баяндауыш, толықтауыш, анықтауыш және пысықтауыш.
- Оқушыларға сөйлем мүшелерін дұрыс құруды үйрету маңызды.

2. Сөз таптары:

- Сөз таптары (зат есім, сын есім, етістік, сан есім, үстеу, шылау, т.б.) туралы білімді меңгеру. Оқушылар сөздің түрін ажыратып, оны дұрыс қолдана білуі тиіс.

3. Тілдің синтаксистік ережелері:

- Сөйлемдегі сөздердің дұрыс орын тәртібін сақтау.
- Пунктуациялық белгілерді (үтір, нүкте, сұрақ белгісі) дұрыс қолдану.

4. Орфография және орфоэпия:

- Сөздерді дұрыс жазу және дұрыс айту дағдыларын дамыту.
- Орфографиялық қателерді болдырмау.

5. Түсінік пен мағына:

- Сөздің және сөйлемнің мағынасына назар аудару. Сөздердің дұрыс контексте қолданылуын түсіну.

Грамматикалық сауаттылықты дамыту әдістері

1. Жаттығулар:

Әр түрлі грамматикалық ережелерді қайталап, сөздер мен сөйлемдермен жұмыс істейтін жаттығулар жүргізу.

2. Диктанттар мен жазбаша тапсырмалар:

Оқушыларға дұрыс жазу дағдыларын қалыптастыру үшін диктанттар мен мәтіндерді қайта жазу тапсырмаларын беру.

3. Сөз таптарын сәйкестендіру:

Оқушыларға сөз таптарын тауып, оларды сөйлемде дұрыс орналастыруға үйрету.

4. Сөйлемді толықтыру:

Оқушыларға сөйлемдердің бір бөлігін беру және оны грамматикалық ережелерді сақтай отырып толықтыру.

5. Грамматикалық қателерді табу және түзету:

Мәтіндер мен сөйлемдерде кездесетін грамматикалық қателерді табу және оларды дұрыс түріне келтіру.

Қорытынды

Грамматикалық сауаттылықты дамыту үшін оқушыларға тілдің негіздерін жақсы меңгеру керек. Грамматикалық ережелерді дұрыс қолдана білу, сөз таптарын дұрыс ажырата білу және сөйлем құрылымын сақтау – сауатты жазу мен сөйлеудің кепілі.

Бұл дағдылар оқушылардың өз ойын дұрыс жеткізуіне, шығармашылық қабілеттерін дамытуға және оқу процесінде жетістікке жетуге мүмкіндік береді.

18-сабақ
Грамматикалық сауаттылықты дамыту
Практикалық тапсырмалар

1-тапсырма.

Тест
Грамматикалық сауаттылық

1. Сөйлемнің бастауышы мен баяндауышы неше мүшеден тұрады?

- A) 1
- B) 2
- C) 3
- D) 4

2. «Жақсы оқушы» сөз тіркесіндегі сөз таптары қандай?

- A) Зат есім – сын есім
- B) Сын есім – етістік
- C) Зат есім – үстеу
- D) Сын есім – шылау

3. Сөйлемдегі орфографиялық қателікті тап: «Мен кітаптарды жақсы оқымын.»

- A) «Мен» сөзі дұрыс жазылған
- B) «Кітаптарды» сөзі дұрыс жазылған
- C) «Оқымын» сөзі қате жазылған
- D) Барлығы дұрыс жазылған

4. Сөйлемде тыныс белгісін дұрыс қойыңыз: «Анасы қуанып, баласын мақтады.»

- A) Нүкте
- B) Үтір
- C) Сұрақ белгісі
- D) Ешқандай тыныс белгісі қажет емес

2-тапсырма. Дұрыс және бұрыс: Грамматикалық ережелер

1. «Әкем мен анам бізді мектепке апарды.»

Дұрыс / Бұрыс

2. «Менің досым кітап оқығанды жақсы көреді.»

Дұрыс / Бұрыс

3. «Қыс келді, ағаштар жапырақсыз қалды.»

Дұрыс / Бұрыс

4. «Менің аты-жөнім Асан.»

Дұрыс / Бұрыс

3-тапсырма. Кесте: Сөз таптарын сәйкестендіру

<i>Сөздер</i>	<i>Сөз таптары</i>
1. Қыз	А) Үстеу
2. Оқу	В) Зат есім
3. Күшті	С) Етістік
4. Күлу	Д) Сын есім

4-тапсырма. Сөйлемді толықтыру. Төмендегі сөйлемдердегі бос орындарды грамматикалық ережелерді сақтай отырып толықтырыңыз.

1. Менің _____ (досым) өте қызықты кітаптар оқиды.
2. Әкем _____ (жұмыс) өте қатты шаршады.
3. _____ (күшті) ағаштар қарды ұстап тұрады.
4. Біз _____ (бастауыш) пәндерін жақсы көреміз.

5-тапсырма. Артығын тап: Грамматикалық қателіктер. Төмендегі сөйлемдерден артығын табыңыз.

1. Әкем мен анасымен бірге жұмысына кетті.

- А) «Әкем»
- В) «мен»
- С) «анасымен»
- Д) «жұмысына»

2. Оқушының дұрыс жауабы болды, бірақ ол оның дұрыс емес еді.

- A) «дұрыс»
- B) «жауабы»
- C) «болды»
- D) «дұрыс емес»

4 – бөлім «Есептеу сауаттылығын дамыту»

19 – сабақ

Есептеу сауаттылығын дамыту негіздері

Есептеу сауаттылығы – бұл адамның математикалық амалдарды дұрыс, әрі тиімді қолдана білуі. Бұл дағды адамдардың күнделікті өмірде шешімдер қабылдау қабілеттерін жақсартады, әртүрлі жағдайларда есептеулер жүргізуге, ақылмен шешім қабылдауға мүмкіндік береді.

Есептеу сауаттылығының маңызы:

1. **Тұрақты дағдыларды қалыптастыру:** Есептеу сауаттылығы балаларға нақты есептерді шешуде негізгі құралдар береді.
2. **Күнделікті өмірде қолдану:** Оқушылардың есептеу дағдылары келешекте күнделікті өмірде қажетті есептерді шешуге көмектеседі (мысалы, сатып алу кезінде ақша есептеу, уақытты жоспарлау, өлшеулер жасау).
3. **Логикалық ойлау:** Есептерді шешу барысында оқушылар логикалық ойлау, жүйелі түрде есептеу және дұрыс шешім қабылдау дағдыларын дамытады.

Есептеу сауаттылығының негізгі компоненттері

Есептеу сауаттылығының негіздері бірнеше компоненттерден тұрады:

1. **Негізгі арифметикалық амалдар:** Қосу, алу, көбейту, бөлу.
2. **Арифметикалық өрнектер мен теңдеулерді шешу:** Әр түрлі сандық өрнектер мен теңдеулерді дұрыс шешу.
3. **Сандарды оқу және жазу:** Сандарды дұрыс оқу, жазу, салыстыру.
4. **Пішіндер мен өлшемдер:** Геометриялық пішіндер мен олардың өлшемдері туралы түсінік.
5. **Есеп шығару стратегиялары:** Әртүрлі есептерді шешудің тиімді тәсілдерін қолдану.

Есептеу сауаттылығын дамыту әдістері

Есептеу сауаттылығын дамыту үшін түрлі әдістер қолданылады:

1. **Арифметикалық амалдарды жүйелі қайталау:** Қосу, алу, көбейту және бөлу амалдарын жиі қайталау арқылы оқушы бұл амалдарда тез және қателіксіз есептеуді үйренеді.
2. **Есептер шешу:** Әр түрлі есептерді шешу арқылы оқушылар өздерінің есептеу дағдыларын дамытады.

3. **Теңдеулер мен өрнектерді шешу:** Санды өрнектер мен теңдеулер арқылы есептеулердің дұрыстығын тексеру.
4. **Шығармашылық есептер:** Балалардың ойлау қабілеттерін дамыту үшін шығармашылық есептер де беріледі.

Есептеу сауаттылығын дамытуда маңызды қадамдар

Есепті дұрыс оқу: Есептің сұрағын дұрыс түсіну үшін оқушы есепті бірнеше рет оқып шығуы керек.

Есептің шартын анықтау: Есепте не берілгенін және не сұралатынын нақты түсіну.

Есепті шешу стратегиясын таңдау: Қандай арифметикалық амалдар қажет екенін білу. Егер екі санды қосу керек болса, қосу амалын таңдау және т.б.

Нәтижені тексеру: Есепті шығарған соң, нәтижені тексеру арқылы дұрыс па, жоқ па екенін анықтау.

Қорытынды

Есептеу сауаттылығының негіздері оқушыларға негізгі арифметикалық амалдарды дұрыс қолдануды үйретеді. Бұл дағды олардың ойлау қабілеттерін, жауапкершілігін және шешім қабылдау дағдыларын дамытады. Есептеу дағдыларын күнделікті өмірде қолдану балаларға тек мектепте ғана емес, өмірде де өздерін сенімді сезінуге мүмкіндік береді.

20 – сабақ
Есептеу сауаттылығын дамыту негіздері
Практикалық тапсырмалар

1-тапсырма.

Тест
Есептеу сауаттылығы

1. Қандай амал қосу нәтижесінде шығады?

- A) $5 + 3 = 7$
- B) $5 + 3 = 8$
- C) $5 + 3 = 9$
- D) $5 + 3 = 10$

2. 5 мен 3-ті көбейту нәтижесі қанша болады?

- A) 5
- B) 15
- C) 8
- D) 3

3. Қандай өрнек дұрыс шешілген?

- A) $8 - 3 = 6$
- B) $9 - 3 = 7$
- C) $10 - 5 = 5$
- D) $6 - 2 = 4$

4. Егер менде 12 алма болса, мен 4-ін достарыма берсем, қанша алма қалады?

- A) 8
- B) 7
- C) 6
- D) 5

2-тапсырма. Дұрыс және бұрыс: Есептеу сауаттылығы

1. $6 + 2 = 10$

Дұрыс / Бұрыс

2. $8 - 3 = 5$

Дұрыс / Бұрыс

3. $9 * 2 = 18$

Дұрыс / Бұрыс

4. $7 + 4 = 12$

Дұрыс / Бұрыс

3-тапсырма. Кесте: Амалдарды сәйкестендіру

<i>Амал</i>	<i>Нәтиже</i>
1. $5 + 4$	A) 16
2. $7 - 3$	B) 9
3. $3 * 5$	C) 12
4. $12 \div 4$	D) 2

4-тапсырма. Сөйлемді толықтыру: Есепті дұрыс шығару.

1. 6 мен 3-ті қосқанда _____ болады.
2. 9-дан 4-ті алғанда _____ қалады.
3. 8-ді 2-ге бөлгенде _____ болады.
4. 5 пен 4-ті көбейткенде _____ шығады.

5-тапсырма. Артығын тап: Амалдарды табу

1. $12 + 3 = 14$

- A) 12
- B) 3
- C) 14
- D) 15

2. $8 - 4 = 5$

- A) 8

- B) 4
- C) 5
- D) 3

21 – сабақ

Математика тапсырмалары арқылы функционалдық сауаттылықты дамыту

Функционалдық сауаттылық — адамның қоғамдағы өмірін тиімді жүргізуге қажетті білім мен дағдыларды қолдану қабілеті. Бұл дағдылар тек мектепте ғана емес, өмірдің түрлі салаларында да қажет. Оқушыларға математикалық тапсырмалар арқылы функционалдық сауаттылықты дамыту олардың қоғамда дұрыс шешім қабылдай алатын қабілеттерін арттырады.

Математика — функционалдық сауаттылықтың бір бөлігі ретінде, балалардың өз күнделікті өмірінде қолдана алатын негізгі білімдер мен дағдыларды игеруге көмектеседі.

Математика тапсырмаларын шешу арқылы оқушылар:

1. Оқиға жағдайын түсінеді;
2. Математикалық амалдарды дұрыс қолданады;
3. Шешім қабылдауда аналитикалық ойлау қабілеттерін дамытады;
4. Проблемалық жағдайларды шешу тәсілдерін меңгереді.

Математика тапсырмалары арқылы функционалдық сауаттылықты дамыту әдістері

Математика тапсырмалары арқылы функционалдық сауаттылықты дамыту бірнеше негізгі әдістер арқылы жүзеге асырылады:

1. **Тақырыптық тапсырмалар:** Қарапайым есептер мен мысалдар арқылы математикадағы теориялық білімдер мен дағдыларды дамыту.
2. **Проблемалық есептер:** Оқушыларды өздігінен ойлануға, жағдайды дұрыс түсініп, математикалық амалдарды таңдауға үйрететін есептер.
3. **Күнделікті өмірмен байланысты тапсырмалар:** Оқушыларды өз өмірінде кездесетін түрлі есептерді шешуге үйрету. Мысалы, дүкенде сатып алу кезінде ақшаны санау, уақытты есептеу, кеңістікте бағдарлану.
4. **Жобалау әдісі:** Оқушылар белгілі бір тақырыпты немесе мәселені зерттеп, өздерінің шешімдеріне сүйене отырып, есептер шығарады.

Математика тапсырмалары арқылы функционалдық сауаттылықты дамытуда кездесетін қиындықтар:

1. **Тапсырмаларды дұрыс түсінбеу:** Оқушылар кейде тапсырмаларды дұрыс түсінбеуі мүмкін, бұл олардың есептерді қате шығаруына алып келеді.

2. **Математикалық терминологияны түсінбеу:** Математикадағы арнайы терминдерді дұрыс түсінбеу немесе қолданбау балалардың есептерді шешу дағдыларын тежейді.
3. **Қарапайым логика мен жүйелілік дағдыларының жетіспеуі:** Кейбір оқушылар тапсырмаларды шешу барысында жүйелілікті сақтай алмайды.

Математика тапсырмалары арқылы функционалдық сауаттылықты дамыту қадамдары

1. **Тапсырмаларды нақты түсіндіру:** Оқушыларға тапсырманың шартын түсіндіру, олардың түсініктерін тексеру.
2. **Жеке және топтық жұмыс:** Оқушылардың жеке және топпен жұмыс істеуі тапсырмаларды шешуде олардың шығармашылық және логикалық қабілеттерін арттырады.
3. **Математика пәнін күнделікті өмірмен байланыстыру:** Оқушылардың есептеулерді күнделікті өмірде қолдануға үйрету.

Қорытынды

Математика тапсырмалары арқылы функционалдық сауаттылықты дамыту оқушылардың математикалық білімдерін практикада қолдана білу дағдыларын арттырады. Бұл дағдылар балаларға өздерінің қоғамдағы белсенділігі мен жауапкершілігін арттыруға көмектеседі.

Математика тапсырмаларын шешу арқылы оқушылар тек есептерді ғана емес, логикалық ойлау мен шешім қабылдау дағдыларын да дамытады.

22 – сабақ

Математика тапсырмалары арқылы функционалдық сауаттылықты дамыту

Практикалық тапсырмалар

1-тапсырма.

Тест

Математика тапсырмалары арқылы функционалдық сауаттылықты дамыту

1. Қандай жағдайда оқушының функционалдық сауаттылығы артатынына мысал келтіріңіз?

- A) Оқушы тек сабақтан тыс жұмыс істесе
- B) Оқушы теориялық білімді жақсы меңгерсе
- C) Оқушы өмірде кездесетін есептерді шығарып, оларды дұрыс қолданса
- D) Оқушы тек кітап оқыса

2. Математикада функционалдық сауаттылықты дамыту үшін қандай тапсырмалар қолданылады?

- A) Математика пәнінен тек теориялық сұрақтар
- B) Күнделікті өмірде кездесетін есептер мен проблемалық тапсырмалар
- C) Тек жаттығулар
- D) Тек кестелер мен графиктер

3. Есеп шығарған кезде функционалдық сауаттылықтың негізгі мақсаты қандай?

- A) Тек дұрыс жауап алу
- B) Жүйелі ойлау мен дұрыс шешім қабылдауды дамыту
- C) Математикалық терминдерді меңгеру
- D) Барлық амалдарды жылдам орындау

4. Тапсырмаларды шешуде оқушыға не қажет?

- A) Тек арифметикалық амалдарды білу
- B) Проблеманы түсініп, дұрыс амалдарды қолдану
- C) Тек теоретикалық білім
- D) Тек жазбаша шешімдерді білу

2-тапсырма. Дұрыс және бұрыс: Математика тапсырмалары

1. Математика тапсырмаларын шешу тек теориялық білімді қажет етеді.

Дұрыс / Бұрыс

2. Оқушыны **4** функционалдық сауаттылығын арттыру үшін тек жаттығулар жеткілікті.

Дұрыс / Бұрыс

3. Функционалдық сауаттылық – бұл адамның күнделікті өмірде математиканы қолдана білу қабілеті.

Дұрыс / Бұрыс

4. Математика тапсырмаларын шешу тек арифметикалық амалдармен шектеледі.

4

Дұрыс / Бұрыс

3-тапсырма. Кесте: Математика тапсырмаларын сәйкестендіру

Тапсырма	Нәтиже
1. $15 + 8$	A) 20
2. $32 - 7$	B) 40
3. $4 * 6$	C) 25
4. $48 \div 6$	D) 6

4-тапсырма. Сөйлемді толықтыру: Функционалдық сауаттылықты дамыту

1. Егер менде 15 алма болса, мен 7-ін берсем, _____ қалады.
2. Көршіңізге 4 қап картоп бердіңіз, ал сізде 12 қап картоп қалды. Демек, _____ қап картоп болған.
3. Егер дүкенде бір баға 5 теңге болса, мен 3 зат алсам, менде _____ теңге кетеді.
4. Әрбір оқушыға 2 кітаптан берілсе, 6 оқушыға _____ кітап керек.

5-тапсырма. Артығын тап: Математикалық тапсырмаларды табу

1. $25 - 5 = 30$

A) 25

B) 5

C) 30

D) 20

2. $6 * 4 = 24$

A) 6

B) 4

C) 24

D) 25

5 – бөлім «Ақпараттық сауаттылықты дамыту»

23 – сабақ

Ақпараттық сауаттылық негіздері

Ақпараттық сауаттылық – бұл адамның ақпаратты табу, өңдеу, талдау, бағалау және тиімді пайдалану қабілеті.

Ақпараттық сауаттылықтың негізгі мақсаттары:

1. Ақпаратты дұрыс таба білу;
2. Ақпаратты дұрыс талдай білу;
3. Ақпаратты дұрыс пайдалану және оны тиімді қолдану.

Ақпараттық сауаттылық оқушыларға:

- Ақпараттық ресурстарды пайдалану;
- Жаңа технологияларды меңгеру;
- Интернетті дұрыс әрі қауіпсіз қолдану;
- Ақпараттарды табу және өңдеу дағдыларын қалыптастыруға көмектеседі.

Ақпараттық сауаттылықтың маңызды бағыттары

1

Ақпараттық сауаттылықтың негізгі бағыттары:

1. *Ақпаратты табу:* Интернет, кітапханалар, білім беру платформалары және басқа ресурстар арқылы ақпарат іздеу.
2. *Ақпаратты өңдеу:* Табылған ақпаратты талдау, жіктеу және сұрыптау. Мысалы, деректерді жинақтау немесе мәтіндермен жұмыс істеу.
3. *Ақпаратты бағалау:* Ақпараттың дұрыстығын, сенімділігін, өзектілігін және қажеттілігін бағалау.
4. *Ақпаратты пайдалану:* Ақпаратты дұрыс қолдану, мысалы, ғылыми жобалар жасау, есептер шығару, қорытынды жасау және шешім қабылдау.

Ақпараттық сауаттылықты дамыту әдістері

Ақпараттық сауаттылықты дамыту үшін бірнеше әдіс қолданылады:

1. *Іздеу дағдыларын дамыту:* Оқушыларға Интернетте ақпарат іздеуді үйрету. Бұл дағды кез келген тақырып бойынша қажетті ақпаратты табуға мүмкіндік береді.
2. *Ақпаратты бағалау:* Ақпаратты дұрыс бағалау, оның сенімділігі мен дұрыс екендігін анықтау.
3. *Қауіпсіздік дағдыларын қалыптастыру:* Ақпараттық қауіпсіздік, жеке деректерді қорғау және Интернетте қауіпсіз болу.

Ақпараттық сауаттылықтың құралдары

Ақпараттық сауаттылықтың құралдары:

1. **Интернет:** Ақпаратты табу мен сұрыптауға арналған негізгі құрал.
2. **Компьютерлер мен мобильді құрылғылар:** Ақпаратты өңдеу және пайдалану үшін.
3. **Ақпараттық жүйелер мен бағдарламалар:** Мысалы, мәтіндік редакторлар, кесте құрастырушылар, презентация бағдарламалары.

Ақпараттық сауаттылықты күнделікті өмірде қолдану

1. **Интернетті дұрыс пайдалану:** Оқушыларға Интернеттегі ақпаратты тексеру және сенімді көздерден алу дағдыларын үйрету.
2. **Компьютерлік бағдарламаларды пайдалану:** Мысалы, мәтіндермен жұмыс істеу, есептерді шешу, кестелер мен графиктер құру.
3. **Ақпараттық ресурстарды қолдану:** Оқушыларды кітапхана ресурстары мен цифрлық білім платформаларымен таныстыру.

Қорытынды

Ақпараттық сауаттылық қазіргі қоғамда өте маңызды дағды болып табылады. Ол оқушыларға тек ақпаратты дұрыс пайдаланып қана қоймай, сонымен қатар өздерінің қауіпсіздігін қамтамасыз етуге және ақпараттық ресурстарды тиімді қолдануға мүмкіндік береді.

Ақпараттық сауаттылықты меңгеру арқылы оқушылар өздерінің білімдерін кеңейтіп, жаңа технологияларды меңгеруге қадам жасайды.

24 – сабақ
Ақпараттық сауаттылық негіздері
Практикалық тапсырмалар

1-тапсырма.

Тест
Ақпараттық сауаттылық негіздері

1. Ақпараттық сауаттылық дегеніміз не?

- A) Ақпаратты тек іздеу
- B) Ақпаратты табу, өңдеу, бағалау және қолдану дағдылары
- C) Тек интернетте серфинг жасау
- D) Тек кітап оқу

2. Интернетті пайдалану кезінде қандай нәрсеге назар аудару қажет?

- A) Интернеттегі барлық ақпарат дұрыс
- B) Интернетте әртүрлі ақпарат көзі болады, тек сенімді көздерді пайдалану керек
- C) Интернетте тек ойындар ойнау
- D) Интернетке кірмеу

3. Ақпаратты дұрыс бағалау үшін не қажет?

- A) Тек ақпараттың көп болуы
- B) Ақпараттың сенімділігі мен дұрыстығын тексеру
- C) Ақпараттың жылдам табылуы
- D) Ақпараттың ұзақ болуы

4. Ақпаратты қалай дұрыс қолдануға болады?

- A) Барлық ақпаратты сөзбе-сөз қолдану
- B) Ақпаратты өңдеп, өзіңіздің қажеттілігіңізге сәйкес пайдалану
- C) Ақпаратты ешқашан өзгерту
- D) Ақпаратты тек теориялық білімдерде қолдану

2-тапсырма. Дұрыс және бұрыс: Ақпараттық сауаттылық

1. Интернеттегі барлық ақпарат сенімді және дұрыс.

Дұрыс / Бұрыс

2. Ақпаратты бағалау үшін оның тек мәтінінің ұзындығына қарау қажет.

Дұрыс / Бұрыс

3. Ақпараттық сауаттылық тек интернетті пайдалану мен іздеумен байланысты.

Дұрыс / Бұрыс

4. Ақпаратты дұрыс бағалау үшін оның қайдан алынғанын білу маңызды.

Дұрыс / Бұрыс

3-тапсырма. Кесте: Ақпараттық құралдармен сәйкестендіру

<i>Құрал</i>	<i>Сипаттама</i>
1. Интернет	А) Ақпаратты өңдеуге арналған бағдарламалар
2. Мобильді құрылғылар	В) Ақпарат іздеу және ресурстармен жұмыс жасауға мүмкіндік береді
3. Компьютерлік бағдарламалар	С) Қолданушыға әртүрлі тапсырмаларды орындауға мүмкіндік береді
4. Кітапханалар	Д) Ақпаратты іздеу және оқу үшін қолданылады

4-тапсырма. Сөйлемді толықтыру: Ақпараттық сауаттылықты қолдану

1. Интернетте ақпаратты іздеуде _____ тексеру керек.
2. Ақпаратты бағалағанда, оның _____ мен _____ тексерілуі қажет.
3. Мобильді құрылғыларды пайдалану арқылы біз _____ ала аламыз.
4. Ақпараттық сауаттылық күнделікті өмірде _____, _____ және _____ қолдануға көмектеседі.

5-тапсырма. Артығын тап: Ақпараттық құралдарды сәйкестендіру

1. Интернет

- А) Ақпаратты іздеу үшін қолданамыз
- В) Мәтіндер жазу үшін қолданамыз
- С) Жеке мәліметтерді сақтау үшін қолданамыз
- Д) Әлеуметтік желілерде қарым-қатынас жасау үшін қолданамыз

2. Компьютер

- A) Ойын ойнау үшін
- B) Мәтіндерді өңдеу үшін
- C) Кітап оқу үшін
- D) Телефон қоңырауларын қабылдау үшін

Ақпараттық технологияларды қолдану

Ақпараттық технологиялар — бұл ақпаратты жинау, сақтау, өңдеу, жеткізу және қолдануға арналған құралдар мен әдістердің жиынтығы. Ақпараттық технологиялар өмірдің барлық салаларында, соның ішінде білім беру, ғылым, өнеркәсіп, сауда және күнделікті өмірде кеңінен қолданылады.

Ақпараттық технологиялардың құралдары:

- Компьютерлер
- Мобильді құрылғылар (ұялы телефондар, планшеттер)
- Интернет
- Әртүрлі бағдарламалар (мәтіндік редакторлар, графикалық редакторлар, электронды пошта, бейнемазмұн өңдеу бағдарламалары)

Ақпараттық технологиялар бізге ақпаратты жылдам және тиімді алуға, сақтауға және өңдеуге көмектеседі. Сонымен қатар, оларды оқушылар сабақта да қолдана алады.

Ақпараттық технологияларды қолдану мүмкіндіктері

Оқуда қолдану:

Ақпараттық технологиялар оқу процесін жеңілдетеді, пәндер бойынша қосымша ақпарат іздеуге, жобалар жасауға, есептер шығару мен суреттерді өңдеуге мүмкіндік береді. Мысалы, мәтіндер жазу, сызбалар құрастыру, кестелермен жұмыс істеу, видеолар көру арқылы түсініктерімізді тереңдете аламыз.

Әлеуметтік желілер мен коммуникация:

Әлеуметтік желілер мен мессенджерлер арқылы достармен байланыс орнатуға, жаңа адамдармен танысуға болады. Алайда, бұл құралдарды жауапкершілікпен және қауіпсіз түрде қолдану маңызды.

Ақпараттық қауіпсіздік:

Ақпараттық технологияларды қолданғанда жеке деректеріміздің қауіпсіздігін сақтау қажет. Ақпаратты қорғау, құпиясөздерді дұрыс сақтау және қауіпсіз веб-сайттарды пайдалану керек.

5

Ақпараттық технологияларды қолдану барысында қандай дағдылар қажет?

1. **Компьютермен жұмыс істеу дағдылары** – компьютерді қосу, файлдармен жұмыс істеу, бағдарламаларды қолдану.
2. **Интернетті пайдалану дағдылары** – интернетте ақпарат іздеу, веб-сайттарды қауіпсіз пайдалану.

3. **Қауіпсіздік дағдылары** – жеке мәліметтерді қорғау, қауіпсіз парольдер мен құпиясөздерді қолдану.
4. **Этика және жауапкершілік** – интернетте мәдениетті түрде қарым-қатынас жасау және интернеттегі қауіпті жағдайлардан аулақ болу.

Ақпараттық технологияларды қолданудағы проблемалар мен қиындықтар

1. **Ақпаратты дұрыс іздеу:** Интернетте барлық ақпарат сенімді бола бермейді, сондықтан әрқашан дұрыс және тексерілген көздерден ақпарат алу керек.
2. **Ақпараттық қауіпсіздік:** Оқушылар өздерінің жеке ақпараттарын қорғауды, интернет алаяқтарынан сақ болуды үйрену керек.
3. **Уақытты басқару:** Ақпараттық технологияларды ұзақ уақыт пайдалану денсаулыққа кері әсер етуі мүмкін, сондықтан уақытты дұрыс басқару қажет.

Ақпараттық технологияларды оқу процесінде қолданудың пайдасы

1. **Уақыт үнемдеу:** Ақпаратты жылдам табу және өңдеу арқылы оқушылар уақыттарын үнемдейді.
2. **Шығармашылық қабілеттерін дамыту:** Мәтіндер мен суреттер жасау, презентациялар дайындау сияқты шығармашылық жұмыстар арқылы оқушылардың ойлау қабілеті дамиды.
3. **Жаңа білім алудың мүмкіндіктері:** Интернеттің арқасында оқушылар әлемнің түкпір-түкпірінен ақпарат алып, жаңа білімге қол жеткізе алады.

Қорытынды

Ақпараттық технологиялар қазіргі заманда білім алу мен қарым-қатынас жасаудың тиімді құралдарына айналды. Оқушыларға компьютерлер мен интернетті дұрыс қолдануды үйрету өте маңызды, себебі бұл олардың білімін тереңдетуге, өмірде қажет болатын дағдыларды меңгеруге көмектеседі.

26 – сабақ
Ақпараттық технологияларды қолдану
Практикалық тапсырмалар

1-тапсырма.

Тест

Ақпараттық технологияларды қолдану

1. Ақпараттық технологиялар дегеніміз не?

- A) Ойындар мен әлеуметтік желілерді пайдалану
- B) Ақпаратты жинау, сақтау, өңдеу және жеткізу құралдары мен әдістері
- C) Тек мәтіндер жазу
- D) Тек теледидар көру

2. Интернетте ақпарат іздеу кезінде неге назар аудару керек?

- A) Барлық ақпарат дұрыс
- B) Ақпараттың қайдан алынғанын және оны тексеру қажет
- C) Тек достардан алынған ақпаратты тыңдау
- D) Ақпараттың ұзақтығына қарау

3. Ақпараттық қауіпсіздікті сақтау үшін не істеу қажет?

- A) Өзінің жеке мәліметтерін көпшілікке жариялау
- B) Құпиясөздерді сақтау және оларды басқа адамдармен бөліспеу
- C) Интернетте кездейсоқ сайттарға кіру
- D) Тек компьютерде жұмыс істеу

4. Ақпараттық технологияларды оқу процесінде қолданудың пайдасы қандай?

- A) Жаңа ақпарат алу және тапсырмаларды тез шешу
- B) Тек ойындар ойнау
- C) Суреттер мен бейнемазмұндарды көрмеу
- D) Тек кітап оқу

2-тапсырма. Дұрыс және бұрыс: Ақпараттық технологиялар

- 1. Ақпараттық технологияларды тек ойын ойнау үшін қолдануға болады.**

Дұрыс / Бұрыс

- 2. Ақпараттық қауіпсіздікке өзіміздің жеке мәліметтерімізді қорғау жатады.**

Дұрыс / Бұрыс

3. *Ақпараттық технологияларды тек қана мектепте қолдану керек.*

Дұрыс / Бұрыс

4. *Интернеттен ақпарат іздеуде оның қайдан алынғанын тексеру маңызды емес.*

Дұрыс / Бұрыс

3-тапсырма. Кесте: Ақпараттық құралдармен сәйкестендіру

<i>Құрал</i>	<i>Сипаттама</i>
1. Компьютер	А) Ақпаратты іздеуге және өңдеуге арналған құрылғы
2. Интернет	В) Ақпарат алуға арналған ғаламдық желі
3. Мобильді құрылғылар	С) Интернет арқылы байланыс орнатуға арналған құрал
4. Электрондық пошта	Д) Хабарламалар жіберу және алу үшін қолданылатын жүйе

4-тапсырма. Сөйлемді толықтыру: Ақпараттық технологияларды қолдану

1. Ақпараттық технологияларды пайдалану арқылы біз _____ (жылдам ақпарат ала аламыз).
2. Компьютермен жұмыс істеу арқылы біз _____ (мәтіндер жазып, суреттер өңдей аламыз).
3. Интернетте ақпарат іздегенде _____ (тек сенімді көздерден мәлімет алу маңызды).
4. Мобильді құрылғылар арқылы біз _____ (бейнемазмұндарды көріп, достарымызбен байланыс орнатамыз).

5-тапсырма. Артығын тап: Ақпараттық технологиялар

1. Ақпараттық технологияларды қолданудың мақсаты:

- А) Ақпаратты жылдам алу
- В) Ойындар ойнау
- С) Тақырып бойынша тапсырмалар орындау
- Д) Жаңа білім алу

2. Ақпараттық қауіпсіздік ережелерін сақтау:

- A) Құпиясөзді ешкімге айтпау
- B) Жеке мәліметтерді жариялау
- C) Қауіпсіз веб-сайттарды ғана қолдану
- D) Компьютер мен ұялы телефонды ұзақ уақыт қолдану

6 – бөлім «Қорытынды бөлім. Функционалдық сауаттылықты бағалау және мониторинг»

27 – сабақ

Жазбаша жұмыстарды бағалау және кері байланыс беру

Жазбаша жұмыстар – бұл оқушылардың өз ойларын, пікірлерін, білімдерін және шығармашылық қабілеттерін көрсету мүмкіндігі.

Оқушыларға жазбаша тапсырмаларды орындау арқылы оларды тек біліммен емес, сонымен қатар жазу дағдыларын дамытуға көмектеседі.

Жазбаша жұмыстарды бағалау маңызды, себебі:

- ***Оқушының түсінігін тексеру:*** Бағалау жазбаша жұмыс арқылы оқушының пән бойынша алған білімінің деңгейін анықтауға көмектеседі.
- ***Оқыту процесін жақсарту:*** Бағалау мен кері байланыс арқылы оқушылар өз қателіктерін түсініп, оларды болашақта түзетуге мүмкіндік алады.
- ***Өзін-өзі бағалау дағдыларын дамыту:*** Оқушының өз жұмысына деген сын көзқарасын қалыптастыру.
- ***Мотивацияны арттыру:*** Жақсы баға алған оқушы өзіне деген сенімділік арттырады, ал тиісті кері байланыс қиын тапсырмаларды орындауға ынталандырады.

Жазбаша жұмыстарды бағалау әдістері

Жазбаша жұмыстарды бағалау кезінде мұғалім бірнеше әдісті қолдана алады:

1. ***Баллдық жүйе:*** Әрбір тапсырма немесе сұрақ үшін белгілі бір балл беріліп, жалпы ұпай есептеледі.
2. ***Критерийлер бойынша бағалау:*** Жазбаша жұмыстың құрамдас бөліктері (мазмұн, құрылым, грамматика, лексика) бойынша бағалау. Мұғалім әрбір критерийді анықтап, оған сәйкес бағалауды жүргізеді.
3. ***Дескрипторлар арқылы бағалау:*** Оқушының жұмысына қойылатын талаптар алдын ала анықталып, оның орындалуы бойынша бағалау жүргізіледі. Әрбір оқушыға нақты тапсырмалар мен критерийлер ұсынылады.

Бағалау кезінде назар аударатын негізгі аспектілер:

- ***Мазмұн:*** Оқушының ойларының ашықтығы мен анықтылығы.
- ***Құрылым:*** Жазбаша жұмыстың құрылымы (кіріспе, негізгі бөлім, қорытынды).

- **Грамматика мен орфография:** Дұрыс грамматикалық құрылымдар мен дұрыс жазылған сөздер.
- **Шығармашылық:** Оқушының өз ойын қаншалықты шығармашылықпен жеткізуі.

Кері байланыс беру

Кері байланыс – бұл оқушының жұмысын бағалау мен оның қателіктері туралы түсінік беру процесі. Кері байланыс оқушының жұмысын жақсартуға көмектеседі және оны дамытуға ықпал етеді.

Кері байланыс беру тәсілдері:

1. **Позитивті кері байланыс:** Оқушының күшті жақтарын атап өту. Бұл мотивацияны арттырады және оқушыға сенім береді.
2. **Конструктивті кері байланыс:** Қателіктерді көрсетіп, оларды қалай түзетуге болатынын түсіндіру.
3. **Жеке пікірлер:** Оқушының өз жұмысына қатысты жеке пікірлер айту. Мысалы, «Бұл бөлімді жақсы жаздың, бірақ келесі жолы...».
4. **Дұрыс бағыт беру:** Оқушыға өзіндік қателіктерін түсінуге және оларды болашақта болдырмауға көмектесу.

Кері байланыс беру ережелері:

- Оқушыға түсінікті болу үшін қарапайым тілмен жазу.
- Оқушының жұмысына құрметпен қарау.
- Қателіктерді нақты және дәл көрсету.
- Оқушының жұмысына ықыласпен және жауапкершілікпен қарау.

Жазбаша жұмыстарды бағалау барысында кездесетін қиындықтар

- **Жауаптардың көптүрлілігі:** Оқушылардың жауаптары әртүрлі болуы мүмкін, сол себепті бағалау кезінде әділдік пен нақтылық қажет.
- **Өз жұмысын дұрыс бағаламау:** Кейде оқушылар өз жұмыстарын дұрыс бағалауы мүмкін емес, сондықтан мұғалімнің кәсіби бағасы қажет.
- **Әрқашан нақты кері байланыс беру:** Кері байланыс нақты әрі түсінікті болуы керек. Оқушылар тек қате емес, сонымен қатар жақсы жақтарын да білуі тиіс.

Қорытынды

Жазбаша жұмыстарды бағалау – оқыту процесінің маңызды бөлігі. Бұл оқушыларға өз білімдерін, дағдыларын көрсетіп, дамуға мүмкіндік береді. Бағалау әдістері мен кері байланыс беру тәсілдерін дұрыс қолдана отырып, оқушылар өз қателіктерінен үйреніп, үздіксіз дамуға ынталанады.

28 – сабақ

*Жазбаша жұмыстарды бағалау және кері байланыс беру
Практикалық тапсырмалар*

1-тапсырма.

Тест

Жазбаша жұмыстарды бағалау

1. Жазбаша жұмыстарды бағалау кезінде не маңызды?

- A) Тек грамматикалық қателерді табу
- B) Мазмұнды, құрылымды және грамматиканы бағалау
- C) Тек жұмыстың ұзақтығын бағалау
- D) Тек жұмыстың тақырыбын бағалау

2. Кері байланыс беру кезінде қандай тәсіл дұрыс?

- A) Оқушының барлық қателіктерін ғана көрсету
- B) Оқушының күшті жақтарын да айтып, конструктивті кеңес беру
- C) Оқушының жұмысын толық мадақтау
- D) Тек қате туралы айту

3. Қай әдіс жазбаша жұмыстарды бағалауда тиімді?

- A) Бағалау үшін тек бір критерий қолдану
- B) Көп критерийлер бойынша бағалау
- C) Бағалау кезінде тек грамматикаға назар аудару
- D) Бағалау кезінде тек шығармашылыққа көңіл бөлу

4. Кері байланыс беру кезінде қандай ережені ұстану керек?

- A) Оқушының жұмысын сынап, оны дұрыс емес деп айту
- B) Оқушыға тек сын айту
- C) Оқушының күшті жақтарын да атап, нақты бағыт беру
- D) Оқушыға ешқандай пікір айтпау

2-тапсырма. Дұрыс және бұрыс: Жазбаша жұмыстарды бағалау

1. Жазбаша жұмысты бағалағанда тек грамматикалық қателіктерге назар аудару керек.

Дұрыс / Бұрыс

2. Кері байланыс тек қателіктерді көрсету ғана емес, оқушыға оларды қалай түзету керектігін түсіндіру керек.

Дұрыс / Бұрыс

3. Жазбаша жұмыстарды бағалаудың мақсаты – оқушыларға дұрыс емес жазуларды көрсету.

Дұрыс / Бұрыс

4. Кері байланыс тек қате туралы ғана болуы керек.

Дұрыс / Бұрыс

3-тапсырма. Кесте: Жазбаша жұмыстарды бағалау критерийлерін сәйкестендіру. Төмендегі бағалау критерийлерін олардың сипаттамаларымен сәйкестендіріңіз.

Критерий	Сипаттама
1. Мазмұн	А) Жұмыстың жалпы құрылымын бағалау, кіріспе, негізгі бөлім және қорытынды
2. Грамматика мен орфография	В) Оқушының идеяларын қаншалықты анық әрі түсінікті жеткізуі
3. Құрылым	С) Дұрыс грамматикалық құрылымдар мен орфографиялық қателердің болмауы
4. Шығармашылық	Д) Оқушының шығармашылық тәсілдер мен жаңа идеяларды қолдануы

4-тапсырма. Сөйлемді толықтыру: Жазбаша жұмыстарды бағалау

1. Жазбаша жұмыстарды бағалағанда біз тек _____ (грамматика) ғана емес, мазмұн мен құрылымды да бағалауымыз керек.
2. Кері байланыс беру кезінде оқушыға _____ (күшті жақтарын) көрсету маңызды.
3. Шығармашылықты бағалағанда _____ (оқушының идеялары мен тәс

29 – сабақ

Оқушылардың функционалдық сауаттылығын бағалау

Функционалдық сауаттылық — бұл адамның күнделікті өмірде алған білімдерін нақты жағдайларда қолдана білуі. Оқушылар үшін бұл өз білімдерін тек оқу процесінде ғана емес, өмірдің әртүрлі салаларында пайдалану дағдыларын қалыптастыруды білдіреді.

Функционалдық сауаттылықты бағалау білім беру жүйесінде маңызды рөл атқарады, өйткені ол оқушының тек білім деңгейін ғана емес, сонымен қатар алған білімін өмірде қаншалықты тиімді қолдана алатындығын көрсетеді.

Функционалдық сауаттылықтың аспектілері:

- 1. Оқу сауаттылығы:** Мәтіндерді дұрыс түсіну, оның мазмұнын талдай білу және сәйкес ақпаратты таба білу.
- 2. Жазу сауаттылығы:** Өз ойларын, пікірлерін грамматикалық дұрыс, түсінікті және шығармашылық түрде жазу.
- 3. Математика сауаттылығы:** Математикалық есептерді шешу және математика пәнін өмірде қолдану.
- 4. Ақпараттық сауаттылық:** Ақпаратты жинау, өңдеу және талдау дағдыларын меңгеру.

Функционалдық сауаттылықты бағалаудың маңызы

Функционалдық сауаттылықты бағалау оқу үрдісін тиімді ұйымдастыруға мүмкіндік береді. Бұл бағалау оқушының нақты білім деңгейін көрсетеді және оның өмірде кездесетін қиындықтарды шешуге дайын екенін айқындайды.

Функционалдық сауаттылықты бағалаудың мақсаттары:

- Оқушылардың білім деңгейін анықтау.
- Оқушылардың дағдылары мен білімдерін шынайы өмір жағдайларында қолдана алатындығын тексеру.
- Оқушылардың жеке тұлғалық қасиеттерін дамыту (шығармашылық, сындарлы ойлау, өздігінен жұмыс істеу дағдылары).
- Мұғалімдерге оқыту үдерісін реттеуге және жақсартуға арналған кері байланыс ұсыну.

Функционалдық сауаттылықты бағалау әдістері

Функционалдық сауаттылықты бағалау кезінде әртүрлі әдістерді қолдануға болады. Бұл әдістер оқушылардың білімін, дағдыларын және өмірде қолдана алу қабілетін анықтауға көмектеседі.

Бағалау әдістері:

1. **Тест тапсырмалары:** Оқушының білімін тексеру үшін қолданылатын әдіс. Бұл әдіс білімді құрылымда бағалауға мүмкіндік береді.
2. **Жазбаша тапсырмалар:** Оқушылардың жазу дағдыларын бағалауға мүмкіндік береді. Мұнда шығармашылық тапсырмалар да қолданылуы мүмкін.
3. **Сұрақ-жауап:** Оқушының оқу процесіне белсенді қатысуын анықтайтын әдіс.
4. **Жоба жұмысын бағалау:** Оқушыларға тапсырма беріліп, олар оны орындау үшін жобалар жасайды, бұл олардың практикалық дағдыларын көрсетеді.
5. **Қабілеттілік тапсырмалары:** Оқушының оқу дағдыларын (математикалық, оқу, жазу) нақты жағдайда қолдану арқылы бағалау.

Функционалдық сауаттылықты бағалаудың критерийлері

Функционалдық сауаттылықты бағалаған кезде әрбір дағдының өз критерийлері болуы керек:

- **Оқу сауаттылығы:** Оқушының мәтінді дұрыс түсінуі, негізгі ойды анықтай білуі, сұрақтарға нақты жауап беруі.
- **Жазу сауаттылығы:** Жазу барысында грамматикалық, орфографиялық және пунктуациялық қателердің болмауы.
- **Математика сауаттылығы:** Математикалық тапсырмаларды дұрыс шешу, есептеулердің дұрыс жүргізілуі.
- **Ақпараттық сауаттылық:** Ақпаратты дұрыс табу, талдау және оны тиімді пайдалану.

Бағалау критерийлері:

1. **Дұрыс орындау:** Оқушы тапсырманы дұрыс орындап, сұрақтарға дұрыс жауап беруі керек.
2. **Түсіндірмелер мен дәлелдер:** Оқушы өз жұмысында түсіндірмелер мен дәлелдер келтіре білуі керек.
3. **Шығармашылық:** Оқушының ойлау шеберлігі, жаңалық енгізуі.
4. **Нақтылық пен анықтық:** Оқушы тапсырманы орындағанда нақты әрі түсінікті жазуы тиіс.

Қорытынды

Функционалдық сауаттылықты бағалау оқушылардың жалпы білім деңгейін көрсетіп қана қоймай, олардың нақты өмірде алған білімдерін қалай қолдана алатындығын да анықтайды. Бұл бағалау әдістері оқушылардың шығармашылық, сындарлы ойлау дағдыларын дамытып, олардың білімге деген қызығушылығын арттырады.

30 – сабақ

Жазбаша жұмыстарды бағалау және кері байланыс беру
Практикалық тапсырмалар

1-тапсырма.

Тест

Функционалдық сауаттылықты бағалау әдістері

1. Функционалдық сауаттылықты бағалаудың негізгі мақсаты қандай?

- A) Оқушының білім деңгейін тексеру
- B) Оқушының тақырыпты толық меңгергендігін тексеру
- C) Оқушының өмірлік дағдыларын бағалау
- D) Оқушының шығармашылық қабілетін тексеру

2. Оқушының оқу сауаттылығын бағалағанда қандай аспектілерге назар аударылады?

- A) Жазбаша қателер мен грамматиканы бағалау
- B) Оқушының мәтінді дұрыс түсінуі және негізгі ойды анықтай білуі
- C) Тек оқушының жылдам оқуы
- D) Тек жазу дағдыларын бағалау

3. Функционалдық сауаттылықты бағалау кезінде қандай тапсырмалар тиімді?

- A) Тек тест тапсырмалары
- B) Тек шығармашылық жұмыстар
- C) Математикалық және оқу тапсырмаларының комбинациясы
- D) Тек сұрақ-жауап

4. Жазбаша сауаттылықты бағалаған кезде қандай критерийлер маңызды?

- A) Жұмыстың ұзындығы мен мазмұны
- B) Грамматикалық, орфографиялық және пунктуациялық қателердің болмауы
- C) Оқушының ұқыптылығы
- D) Оқушының тапсырманы қаншалықты тез орындауы

2-тапсырма. Дұрыс және бұрыс: Функционалдық сауаттылықты бағалау

1. Оқушылардың функционалдық сауаттылығын бағалау тек оқу дағдыларын ғана қамтиды.

Дұрыс / Бұрыс

2. Математика сауаттылығын бағалағанда тек есеп шығару емес, оның логикалық құрылымын да ескеру керек.

Дұрыс / Бұрыс

3. *Жазбаша сауаттылықты бағалағанда тек орфографиялық қателерге көңіл бөлу керек.*

Дұрыс / Бұрыс

4. *Ақпараттық сауаттылықты бағалау ақпаратты іздеу, өңдеу және пайдалану дағдыларын тексеру болып табылады.*

Дұрыс / Бұрыс

3-тапсырма. Кесте: Функционалдық сауаттылықты бағалаудың аспектілері

<i>Бағалау аспектісі</i>	<i>Сипаттама</i>
1. Оқу сауаттылығы	А) Оқушының математикалық есептерді шешу дағдысы
2. Жазу сауаттылығы	В) Мәтінді түсініп, негізгі ойды анықтау
3. Математика сауаттылығы	С) Жазбаша жұмыстарда грамматикалық қателердің болмауы
4. Ақпараттық сауаттылық	Д) Ақпаратты табу, өңдеу және оны дұрыс қолдану

4-тапсырма. Сәйкестендіру: Функционалдық сауаттылықтың аспектілері мен бағалау критерийлерін сәйкестендіру

<i>Аспектілері</i>	<i>Критерийлер</i>
1. Оқу сауаттылығы	А) Мәтіннің мазмұнын дұрыс түсіну және негізгі ойды анықтау
2. Жазу сауаттылығы	В) Грамматикалық, орфографиялық қателердің болмауы
3. Математика сауаттылығы	С) Математикалық есептерді дұрыс шешу
4. Ақпараттық сауаттылық	Д) Ақпаратты іздеу, талдау және тиімді қолдану

31 – сабақ

Қорытынды: Функционалдық сауаттылықтың маңыздылығы

Функционалдық сауаттылық — адамның алған білімдерін шынайы өмірде қолдану қабілеті. Ол тек мектеп бағдарламасына сүйеніп, теориялық білімді меңгерумен ғана шектелмейді. Әрбір оқушының функционалдық сауаттылығы күнделікті өмірде кездесетін мәселелерді шешуге және шығармашылық тұрғыда жұмыс істеуге мүмкіндік береді.

Функционалдық сауаттылықты дамыту білім беру жүйесінде маңызды рөл атқарады, себебі:

- **Өмірлік дағдыларды дамыту:** Функционалдық сауаттылық арқылы оқушы ақпаратты дұрыс пайдалана білу, есептерді шығару, дұрыс шешімдер қабылдау дағдыларын қалыптастырады.
- **Тұрақты білім алу:** Оқушылар жаңа білімді үйренуге, оны өмірде пайдалану үшін үнемі дамыту қажет.
- **Талдау мен шешім қабылдау:** Оқушылар сыни тұрғыда ойланып, түрлі жағдайларда нақты шешімдер қабылдай алады.
- **Шығармашылық ойлау:** Оқушылардың шығармашылық мүмкіндіктері дамиды, өйткені функционалдық сауаттылық мәселелерді шешу жолында жаңа идеялар мен тәсілдерді табуға мүмкіндік береді.

Функционалдық сауаттылықтың әртүрлі аспектілері

Функционалдық сауаттылық бірнеше негізгі дағдыны қамтиды:

1. **Оқу сауаттылығы:** Мәтіндерді түсініп оқу, негізгі ойды дұрыс айқындау.
2. **Жазу сауаттылығы:** Оқушылардың ойларын сауатты, дұрыс жазуға қабілетті болуы.
3. **Математика сауаттылығы:** Оқушылардың есептерді дұрыс шешіп, математикалық дағдыларды өмірде қолдана білуі.
4. **Ақпараттық сауаттылық:** Ақпаратты іздеу, өңдеу және оны дұрыс қолдану дағдылары.

Функционалдық сауаттылықтың жетістіктері мен нәтижелері

Функционалдық сауаттылықты дамыту оқушыларға келесі нәтижелерді береді:

- Шығармашылық және сыни ойлау дағдыларының дамуы.
- Өмірдегі практикалық мәселелерді тиімді шешу қабілеттілігі.
- Ақпаратты дұрыс табу, талдау және қолдану дағдыларын меңгеру.

- Математика мен басқа пәндерді күнделікті өмірде пайдалану мүмкіндігі.

Бұл дағдылар оқушыларды ғана емес, бүкіл қоғамды дамытып, заман талабына сай болуға мүмкіндік береді.

Қорытынды

Функционалдық сауаттылықты дамыту — қазіргі заманның маңызды міндеті. Оқушылар тек кітап бетіндегі біліммен шектеліп қалмауы тиіс. Олар алған білімдерін өмірде қолдана алатын, шешім қабылдай алатын, сыни ойлай алатын, жаңалыққа ұмтылатын адамдар болуы керек.

Мұғалімдер мен білім беру жүйесі осы дағдыларды оқушыларға қалыптастыру үшін өз оқу процесін үнемі жетілдіріп отыруы қажет.

**Қорытынды: Функционалдық сауаттылықтың маңыздылығы
Практикалық тапсырмалар**

1-тапсырма.

Тест

Функционалдық сауаттылықтың маңызы

1. Функционалдық сауаттылықтың маңызы неде?

- A) Оқушының тек теориялық білімін тексеру
- B) Оқушының білімін шынайы өмірде қолдана алу қабілетін арттыру
- C) Тек есеп шығаруды білу
- D) Шығармашылық тапсырмалар орындау

2. Оқу сауаттылығы дегеніміз не?

- A) Оқушының мәтінді дұрыс оқуы
- B) Оқушының математикада есеп шығару дағдысы
- C) Мәтінді түсініп, негізгі ойды анықтай білу
- D) Оқушының ақпаратты жинау қабілеті

3. Жазу сауаттылығының маңызы неде?

- A) Оқушының грамматикалық қателерін тексеру
- B) Оқушының өз ойларын түсінікті, нақты және дұрыс жазуы
- C) Тек шығармашылық жазбалар жасау
- D) Оқушының тез жазуы

4. Математика сауаттылығының маңызы қандай?

- A) Оқушының тек теориялық білімін тексеру
- B) Оқушының есептерді дұрыс шешуі
- C) Оқушының шығармашылық жазу қабілеті
- D) Оқушының ақпаратты жинау қабілеті

2-тапсырма. Дұрыс және бұрыс

1. Функционалдық сауаттылық тек оқу дағдыларын қамтиды.

Дұрыс / Бұрыс

2. Жазу сауаттылығы тек грамматикалық қателерді тексеру болып табылады.

Дұрыс / Бұрыс

3. Ақпараттық сауаттылық оқушыларға ақпаратты тиімді іздеп, оны қолдануға көмектеседі.

Дұрыс / Бұрыс

4. Математика сауаттылығы тек математикалық есептерді шешу болып табылады.

Дұрыс / Бұрыс

3-тапсырма. Кесте: Функционалдық сауаттылықтың аспектілері

<i>Бағалау аспектісі</i>	<i>Сипаттама</i>
1. Оқу сауаттылығы	А) Оқушының шығармашылық жазу қабілеті
2. Жазу сауаттылығы	В) Мәтінді дұрыс оқып, негізгі ойды анықтай білу
3. Математика сауаттылығы	С) Оқушының есептерді дұрыс шешуі
4. Ақпараттық сауаттылық	Д) Ақпаратты іздеу, өңдеу және тиімді қолдану

4-тапсырма. Сәйкестендіру: Функционалдық сауаттылықтың аспектілері мен олардың маңызы

<i>Аспекттері</i>	<i>Маңызы</i>
1. Оқу сауаттылығы	А) Мәтінді дұрыс түсініп, негізгі ойды анықтау
2. Жазу сауаттылығы	В) Өз ойларын түсінікті, грамматикалық дұрыс жазу
3. Математика сауаттылығы	С) Күнделікті өмірде математикалық есептерді шешу
4. Ақпараттық сауаттылық	Д) Ақпаратты тиімді іздеу және қолдану

33 – сабақ
Қайталау сабағы

1-тапсырма. Төмендегі функционалдық сауаттылықтың аспектілерін және олардың сипаттамаларын сәйкестендіріңіз.

Аспекттері	Сипаттама
1. Оқу сауаттылығы	А) Мәтіннің негізгі идеясын түсіну және талдау
2. Жазу сауаттылығы	В) Өз ойларын сауатты, грамматикалық дұрыс жазу
3. Математика сауаттылығы	С) Оқушылардың есептерді дұрыс және тиімді шешуі
4. Ақпараттық сауаттылық	Д) Ақпаратты іздеу, өңдеу және оны дұрыс қолдану

2-тапсырма. Төмендегі сөйлемдердің дұрыс немесе бұрыс екенін анықтаңыз.

1. Функционалдық сауаттылық тек оқу дағдыларын қамтиды.

Дұрыс / Бұрыс

2. Ақпараттық сауаттылық тек ақпарат жинау ғана емес, оны тиімді қолдануды да қамтиды.

Дұрыс / Бұрыс

3. Математика сауаттылығы тек есеп шығару болып табылады.

Дұрыс / Бұрыс

4. Жазу сауаттылығы оқушылардың тек грамматикалық қателерін түзету болып табылады.

Дұрыс / Бұрыс

3-тапсырма. Мына мәтінді оқып, сұрақтарға жауап беріңіз.

«Функционалдық сауаттылық – адамның өз білімдерін өмірде қолдана білу қабілеті. Ол адамға оқып, жазып, есеп шығарып, ақпаратты дұрыс пайдалануға мүмкіндік береді. Бұл дағдылар тек мектепте ғана емес, қоғамда да маңызды рөл атқарады.»

Сұрақтар:

1. Функционалдық сауаттылықтың негізгі мағынасы неде?

Жауабы:

2. Функционалдық сауаттылық қай салаларды қамтиды?

Жауабы:

3. Оны өмірде қалай қолдануға болады?

Жауабы:

4-тапсырма. Төмендегі оқу дағдыларын олардың сипаттамаларымен сәйкестендіріңіз.

Оқу дағдысы	Сипаттама
1. Оқу мәтінін түсіну	А) Ақпаратты іздеу және оған жауап беру
2. Жазба жұмыстары	В) Мәтіндегі негізгі ойды түсініп, жазып шығару
3. Сыни ойлау	С) Мәтін бойынша сұрақтар құрастыру және оларды талдау
4. Ақпаратпен жұмыс істеу	Д) Оқушының ақпаратты дұрыс тауып, пайдалану дағдысы

5-тапсырма. Есептер шығару

1. Әсем 5 алма сатып алды, одан кейін тағы 3 алма сатып алды. Барлығы қанша алмасы бар?

Жауабы:

2. Бір оқушының жазу сабағында 18 сөз жазуы керек. Егер ол 6 сөз жазса, қанша сөз жазуы керек?

Жауабы:

3. Аулада 12 мысық пен 8 ит бар. Аулада жалпы қанша жануар бар?

Жауабы:

6-тапсырма. Артығын тап

1. Оқу, жазу, есептеу, қозғалыс, математика
2. Әңгіме, шығармашылы, сауаттылық, жазу
3. Ақпарат, іздеу, математик, оқу

7-тапсырма. Мына мәтінді оқыңыз және сұрақтарға жауап беріңіз:

«Оқушылардың функционалдық сауаттылығын бағалау тек тексеру емес, олардың білімін өмірде қолдануға мүмкіндік беретіні маңызды. Бұл бағалау тек пән бойынша ғана емес, жалпы дағдылардың барлығын қамтиды.»

Сұрақтар:

1. Оқушылардың функционалдық сауаттылығын бағалаудың негізгі мақсаты не?

Жауабы:

2. Бағалау қандай дағдыларды қамтиды?

Жауабы:

8-тапсырма. Қысқа жауаптар

1. Ақпараттық сауаттылық дегеніміз не?

Жауабы:

2. Математика сауаттылығының өмірде қандай маңызы бар?

Жауабы:

3. Жазу сауаттылығы қалай дамиды?

Жауабы:

9-тапсырма. Оқу дағдылары мен олардың маңызы туралы кестені толтырыңыз.

<i>Дағды</i>	<i>Маңызы</i>

1. Оқу сауаттылығы	
2. Жазу сауаттылығы	
3. Математика сауаттылығы	
4. Ақпараттық сауаттылық	

10-тапсырма. Мәтінге негізделген есептер шығару

«Мектептің кітапханасында 120 кітап бар. Оқушылардың әрқайсысына 10 кітаптан беріледі. Кітапханадағы барлық кітаптарды тарату үшін қанша оқушыға кітап беру керек?»

Сұрақ: Кітаптар қанша оқушыға таратылады?

Жауап:

11-тапсырма.

Тест

1. Функционалдық сауаттылықтың негізгі мақсаты не?

- A) Оқушылардың тек теориялық білімін тексеру
- B) Оқушылардың өмірде білімдерін қолдануға дайын болуы
- C) Тек оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамыту

2. Жазу сауаттылығы неге маңызды?

- A) Оқушының ойларын сауатты және грамматикалық түрде жазуы
- B) Оқушының ақпаратты жылдам жинауы
- C) Оқушының тек оқығанын түсінуі

12-тапсырма. Сәйкестендіру: Дағды мен әдіс

Дағды	Әдіс
1. Оқу сауаттылығы	A) Мәтін бойынша сұрақтар құрастыру
2. Жазу сауаттылығы	B) Оқушылардың ойларын дұрыс жазу

3. Математика сауаттылығы	С) Математикалық есептерді шығару

13-тапсырма. Мына сөйлемді оқып, ақпараттық сауаттылықтың маңыздылығын түсіндіріңіз:

«Ақпараттық сауаттылық адамның ақпаратты табу, өңдеу және оны дұрыс пайдалану қабілетін арттырады.»

Жауабы:

14-тапсырма. Сыни ойлау дағдыларын дамыту үшін қандай әдістерді қолдануға болады? Олардың қандай пайдасы бар?

Жауабы:

15-тапсырма: Математика тапсырмасы

Оқушы 10 алма сатып алды. Егер ол тағы 5 алма сатып алса, онда оның алмаларының жалпы саны қанша болады?

Жауап:

34 – сабақ
Қайталау сабағы

1. Функционалдық сауаттылықтың негізгі мақсаты қандай?

- A) Оқушылардың тек теориялық білімдерін тексеру
- B) Оқушылардың өмірде білімдерін қолдана білуі
- C) Оқушыларға тек оқу дағдыларын үйрету
- D) Оқушылардың математикалық дағдыларын дамыту

2. Функционалдық сауаттылықтың құрылымына не кіреді?

- A) Оқу, жазу, тыңдау, сөйлеу
- B) Оқу, жазу, есептеу, ақпараттық сауаттылық
- C) Оқу, грамматикалық сауаттылық, сөздік қор
- D) Оқу, есеп шығару, жазу, тыңдау

3. Оқу сауаттылығы дегеніміз не?

- A) Мәтінді есте сақтау
- B) Мәтінді түсініп оқу және оның мағынасын талдау
- C) Мәтінді жақсы оқу
- D) Мәтінді тек айту

4. Сыни ойлау дағдыларын дамыту қандай мақсатқа бағытталған?

- A) Оқушылардың тек дұрыс жауап табуына көмек көрсету
- B) Оқушылардың өз ойларын талдап, шешімдер қабылдауға үйрету
- C) Оқушыларға дайын жауаптарды беру
- D) Оқушылардың тек фактілерді жаттауға бағытталған дағдыларын дамыту

5. Жазу сауаттылығының негізгі мәні қандай?

- A) Оқушының жазу қателерін дұрыс түзету
- B) Оқушының өз ойын дұрыс және грамматикалық жағынан сауатты жазуы
- C) Оқушының тек жазу жылдамдығын арттыру
- D) Оқушының тек шағын мәтіндер жазуы

6. Әңгіме және шығарма жазу әдістемесі неге бағытталған?

- A) Оқушылардың ойлау қабілетін дамыту
- B) Оқушылардың тек әдебиетті жақсы білуіне
- C) Оқушылардың математикалық есептер шешуіне
- D) Оқушылардың жазба жұмыстарында тек қателерді түзету

7. Грамматикалық сауаттылықты дамыту нені қамтиды?

- A) Оқушының тілінің құрылымын түсіну
- B) Оқушының тек жазудағы қателерін түзету
- C) Оқушының тек сөздерді есте сақтауын дамыту
- D) Оқушының тек сөйлеу дағдыларын арттыру

8. Есептеу сауаттылығының негізгі міндеті не?

- A) Тек қана негізгі есептерді шығару
- B) Оқушылардың математикалық ұғымдарды түсінуі мен есептерді шешуі
- C) Оқушыларға тек геометрия ұғымдарын түсіндіру
- D) Оқушыларға тек теориялық білім беру

9. Математика тапсырмалары арқылы функционалдық сауаттылықты дамыту мақсатында не қажет?

- A) Оқушыларға тек дұрыс шешімдерді көрсету
- B) Оқушыларға есептерді шешу әдісін көрсету
- C) Оқушыларға жазу қателерін тексеру
- D) Оқушыларға тек теориялық білім беру

10. Ақпараттық сауаттылықтың негізі қандай?

- A) Мәтіндермен жұмыс істеу дағдысы
- B) Ақпаратты дұрыс табу, түсіну және қолдану қабілеті
- C) Математикалық есептер шешу дағдылары
- D) Сыни ойлау дағдылары

11. Ақпараттық технологияларды қолдану қандай дағдыға жатады?

- A) Жазба жұмыстарды тексеру
- B) Математикалық есептерді шешу
- C) Ақпаратты жинау, өңдеу және қолдану
- D) Оқушыларды сөйлеу дағдыларына үйрету

12. Функционалдық сауаттылықты бағалау қандай тұрғыда жүзеге асырылады?

- A) Оқушының тек оқығанын есте сақтау қабілеті бойынша
- B) Оқушының білімдерін күнделікті өмірде қолдану дағдылары бойынша
- C) Оқушының тек жазу дағдылары бойынша
- D) Оқушының тек математика бойынша білім деңгейі бойынша

13. Оқушылардың функционалдық сауаттылығын бағалауда қандай құралдар қолданылады?

- A) Құжаттар мен есептер
- B) Сұрақ-жауап және мәтіндермен жұмыс
- C) Оқушылардың шығармашылығы
- D) Тек математикалық тапсырмалар

14. Оқушылардың жазбаша жұмыстарын бағалау кезінде не ескеріледі?

- A) Тек грамматикалық қателер
- B) Мазмұнның толықтығы және ойдың жүйелілігі
- C) Тек сөздік қордың байлығы
- D) Тек қана жазу жылдамдығы

15. Ақпараттық сауаттылықты дамыту үшін қандай тапсырмалар маңызды?

- A) Тек мәтіндермен жұмыс
- B) Оқушыларға ақпаратты табу, өңдеу және пайдалану дағдыларын үйрету
- C) Оқушылардың математикалық тапсырмаларды шешу дағдыларын дамыту
- D) Оқушыларға тек грамматикалық ережелерді үйрету

16. Оқушылардың оқу қабілеттерін бағалау негізінде не жүзеге асырылады?

- A) Оқушының жазу жылдамдығын тексеру
- B) Оқушының оқу дағдыларын, мәтінді түсінуін және аналитикалық ойлауын бағалау
- C) Оқушының сөздік қорын тексеру
- D) Оқушының тек математикалық қабілеттерін бағалау

17. Оқу сауаттылығының ең маңызды аспекті қандай?

- A) Мәтіннің негізгі идеясын түсіну
- B) Мәтіннің соңында сұрақ қою
- C) Оқушылардың жазу жылдамдығы
- D) Оқушының оқығанын қайталау

18. Жазу сауаттылығының дамуына қандай әдіс көмектеседі?

- A) Сөйлеу арқылы жазуды үйрету
- B) Оқушыларға грамматикалық қателерді тікелей көрсету
- C) Оқушылардың мәтін жазу дағдыларын дамыту үшін практикалық тапсырмалар беру
- D) Оқушыларға мәтіндерді тек оқыту

19. Сыни ойлау дағдыларын дамыту үшін қандай әдіс қолданылуы мүмкін?

- A) Оқушыларға тек жауаптарды беру
- B) Оқушылардың шешімдерді өз бетімен қабылдауын ынталандыру
- C) Оқушылардың жазу дағдыларын тексеру
- D) Оқушыларға нақты тапсырмалар беру

20. Оқушылардың функционалдық сауаттылығын бағалауда ең басты критерий қандай?

- A) Тек теориялық білім деңгейі
- B) Оқушылардың білімін өмірде қолдана алу қабілеті
- C) Оқушылардың тек тест тапсырмаларын орындауы
- D) Оқушылардың сөздік қорын дамыту

21. Грамматикалық сауаттылыққа не жатады?

- A) Мәтіннің тақырыбын түсіну
- B) Тек қана сөздерді жазу
- C) Оқушының тілдегі қателерін түзету дағдылары
- D) Оқушының тілінің құрылымын түсіну және қателерді түзету

22. Ақпараттық сауаттылықтың дамуы үшін қандай тапсырмалар маңызды?

- A) Оқушыларға тек мәтіндер оқыту
- B) Оқушыларға ақпаратты дұрыс табу және оны өңдеу дағдыларын үйрету
- C) Оқушыларға тек жазу дағдыларын дамыту
- D) Оқушылардың тек сөйлеу дағдыларын дамыту

23. Математикалық сауаттылықтың маңызды аспектісі қандай?

- A) Оқушылардың математикалық ұғымдарды түсінуі және есептерді шешуі
- B) Оқушылардың тек формулаларды жаттауы
- C) Оқушылардың жазба жұмыстарын тексеру
- D) Оқушылардың тек сөйлеу дағдыларын дамыту

24. Математика тапсырмалары арқылы функционалдық сауаттылықты дамытуда қандай әдіс қолданылады?

- A) Тек негізгі есептерді шығару
- B) Оқушыларға өмірлік есептерді шешу тапсырмаларын беру
- C) Оқушыларға теориялық білім беру
- D) Оқушыларға жазу қателерін тексеру

25. Қандай әдіс оқушылардың ақпараттық сауаттылығын дамытуға көмек көрсетеді?

- A) Мәтіндермен жұмыс жасау
- B) Ақпаратты іздеу, өңдеу және қолдану дағдыларын дамыту
- C) Оқушылардың жазу дағдыларын тексеру
- D) Оқушыларға тек математикалық тапсырмалар беру

26. Оқу дағдыларын қалыптастыру әдістері қандай болып табылады?

- A) Оқушыларға тек теориялық білім беру
- B) Оқушыларға жазбаша жұмыстарды үйрету
- C) Оқушылардың мәтінді түсіну және талдау дағдыларын дамыту
- D) Оқушыларға тек әдебиет пәнін оқу

27. Жазу сауаттылығын дамыту үшін қандай әдіс тиімді?

- A) Оқушылардың тек қателерін көрсету
- B) Оқушыларға мәтіндер жазып, оны түзетуді үйрету
- C) Оқушыларға тек сөйлеу дағдыларын үйрету
- D) Оқушыларға тек дайын мәтіндерді оқыту

28. Оқушылардың оқу қабілеттерін бағалауда не ескеріледі?

- A) Оқушылардың жазу жылдамдығы
- B) Мәтіннің негізгі идеясын түсіну және талдау
- C) Оқушылардың тек математикалық қабілеттері
- D) Оқушылардың сөздік қорын тексеру

29. Сыни ойлау дағдыларын дамытуда қандай әдіс ең тиімді?

- A) Оқушылардың өз ойларын тәуелсіз түрде қалыптастыруын ынталандыру
- B) Оқушыларға тек дұрыс жауаптарды айту
- C) Оқушыларға дайын шешімдерді беру
- D) Оқушыларға тек дайын мәтіндер оқу

30. Ақпараттық сауаттылықтың қандай аспектілері бар?

- A) Оқушылардың сөздік қоры
- B) Ақпаратты іздеу, жинау, өңдеу және қолдану дағдылары
- C) Оқушылардың тек оқудағы қателерін түзету
- D) Оқушылардың тек жазу қабілеті

31. Оқушылардың оқу қабілеттерін бағалау қалай жүргізіледі?

- A) Оқушының тек оқығанын есте сақтауына негізделеді
- B) Оқушының оқу дағдылары, мәтіндерді түсіну қабілеті мен аналитикалық ойлау дағдылары бағаланады
- C) Оқушының тек теориялық білімін тексеру
- D) Оқушының тек сөйлеу қабілетін тексеру

32. Оқу сауаттылығының негізгі компоненттері қандай?

- A) Тек математикалық ұғымдар
- B) Мәтіннің мазмұнын түсіну және оның мағынасын талдау
- C) Тек оқушының жазу дағдылары
- D) Тек грамматикалық ережелерді білу

33. Оқушылардың жазу сауаттылығын бағалауда не ескеріледі?

- A) Тек сөздік қордың байлығы
- B) Оқушының жазу дағдысы мен грамматикалық қателері
- C) Оқушының тек сөйлеу қабілеті
- D) Оқушының шығармашылық қабілеті

34. Ақпараттық сауаттылықты дамыту үшін қандай әдістер қолданылады?

- A) Тек мәтіндер оқу
- B) Ақпаратты іздеу, оны бағалау және қолдану
- C) Тек шығармашылық жұмыстар жазу
- D) Тек грамматикалық ережелерді оқыту

35. Сыни ойлау дағдыларын дамыту үшін қандай әдіс тиімді?

- A) Оқушыларға тек дайын жауаптарды беру
- B) Оқушыларға өз ойларын дәлелдеп, шешім қабылдауды үйрету
- C) Оқушыларға тек оқығандарын қайталауды үйрету
- D) Оқушыларға шешімдерді тек қолмен жазу

36. Функционалдық сауаттылықты бағалау кезінде қандай құралдар қолданылуы мүмкін?

- A) Оқушыларға тек теоретикалық тест тапсырмаларын беру
- B) Оқушылардың шығармашылық жұмыстарын тексеру
- C) Оқушылардың оқу, жазу, есеп шығару және ақпаратты қолдану дағдыларын тексеру
- D) Оқушылардың тек жазу қабілеттерін бағалау

37. Оқушылардың оқуға деген мотивациясын арттыру үшін қандай әдіс маңызды?

- A) Оқушыларға тек дайын тапсырмалар беру
- B) Оқушылардың білімдерін өмірде қолдана білуін көрсету
- C) Оқушыларға тек теориялық білім беру
- D) Оқушыларға шығармашылық тапсырмалар беру

38. Жазу сауаттылығын арттыру үшін қандай әдіс тиімді болады?

- A) Оқушыларға тек мәтіндерді түзету
- B) Оқушыларға мәтіндер жазуды үйрету және олардың қатесін түсіндіру
- C) Оқушыларға тек сөздік қорды дамыту
- D) Оқушыларға тек сөйлеу қабілетін дамыту

39. Оқу сауаттылығын дамыту үшін қандай әдіс қолданылады?

- A) Оқушыларға тек жаттанды мәтіндер беру
- B) Оқушылардың оқу, талдау және ойлау қабілеттерін дамыту
- C) Оқушыларға тек дайын жауаптарды айту
- D) Оқушыларға тек оқығандарын қайтадан айту

40. Математикалық сауаттылықтың құрамында қандай дағдылар бар?

- A) Оқушылардың жазу және сөйлеу дағдылары
- B) Математикалық ұғымдар мен есептерді шешу дағдылары
- C) Оқушылардың сөздік қорын тексеру
- D) Оқушыларға әдеби шығармаларды оқыту

41. Ақпараттық сауаттылықты бағалау кезінде қандай көрсеткіштер қарастырылады?

- A) Тек грамматикалық қателер
- B) Ақпаратты іздеу, өңдеу және тиімді қолдану қабілеті
- C) Оқушының жазу жылдамдығы
- D) Оқушының тек математикалық тапсырмалар шешуі

42. Оқу сауаттылығы қандай дағдыға негізделеді?

- A) Оқушының тек математика дағдылары
- B) Оқушының мәтінді түсіну және талдау қабілеті
- C) Оқушының сөздік қорын тексеру
- D) Оқушының жазба жұмысын орындауы

43. Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамытуда қандай әдіс қолданылуы керек?

- A) Оқушыларға тек оқу мен жазуды үйрету
- B) Оқушыларға мәліметтерді дұрыс табуды үйрету
- C) Оқушылардың тек математикалық тапсырмаларды шешуін үйрету
- D) Оқушыларға тек әдеби шығармалар оқу

44. Ақпараттық сауаттылықты дамыту үшін қандай құралдарды қолдануға болады?

- A) Тек кітаптар оқу
- B) Оқушыларға интернет және цифрлық ресурстарды қолдануды үйрету
- C) Оқушыларға тек шығармашылық жұмыстар жасау
- D) Оқушыларға тек сөздік қорды тексеру

45. Оқушылардың функционалдық сауаттылығын бағалау үшін қандай критерийлер маңызды?

- A) Оқушылардың тек грамматикалық білімдері
- B) Оқушылардың өмірде білімдерін қолдана алу қабілеті
- C) Оқушылардың тек математика бойынша білімдері
- D) Оқушылардың сөздік қорының байлығы

46. Сыни ойлау дағдыларын дамыту үшін қандай тапсырмалар ұсынылады?

- A) Оқушыларға дайын жауаптар көрсету
- B) Оқушыларға пікірталас жүргізу және шешім қабылдауды үйрету
- C) Оқушыларға тек тақырыптармен жұмыс істеу
- D) Оқушыларға тек әдеби шығармаларды оқу

47. Жазу сауаттылығын дамыту үшін қандай әдіс тиімді?

- A) Оқушыларға тек мәтіндер жазуды үйрету
- B) Оқушыларға жазбаша жұмыстарды тек тексеру
- C) Оқушыларға тек математикалық тапсырмаларды шешу
- D) Оқушыларға тек дұрыс шешімдерді көрсету

48. Оқушылардың функционалдық сауаттылығын бағалауда қандай әдіс қолданылуы мүмкін?

- A) Оқушылардың шығармашылығын тексеру
- B) Оқушылардың оқу және жазу дағдыларын бағалау
- C) Оқушыларға тек тест тапсырмаларын беру
- D) Оқушыларға тек жауаптарды беруді талап ету

49. Функционалдық сауаттылықты дамытуда қандай құралдар пайдаланылуы мүмкін?

- A) Ақпараттық технологиялар мен цифрлық ресурстар
- B) Тек оқу кітаптарын пайдалану

- C) Тек жазу жаттығуларын жасау
- D) Тек математикалық есептерді шешу

50. Оқушылардың оқу және жазу сауаттылығын дамытуда қандай әдіс басты рөл атқарады?

- A) Оқушыларға тек әдеби шығармаларды оқу
- B) Оқушылардың оқу мен жазу қабілеттерін дамытуға бағытталған практикалық тапсырмалар беру
- C) Оқушыларға тек математика пәнін оқыту
- D) Оқушыларға шығармашылық тапсырмаларды беру